

Johanna Puukari

MIESTEN ALKOHOLINKÄYTÖN DISKURSSIT JA MASKULIINISUUS GÖSTA SUNDQVISTIN LYRIIKOISSA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2022

TIIVISTELMÄ

Johanna Puukari: Miesten alkoholinkäytön diskurssit ja maskuliinisuus Gösta Sundqvistin lyriikoissa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2022

Käsittelen tässä tutkielmassa miesten alkoholinkäyttöä sekä alkoholinkäytön maskuliinisuutta Gösta Sundqvistin *Leevi and the Leavings* -yhtyeelle kirjoittamissa sanoituksissa. Suomalaista alkoholikulttuuria on kuvattu juuriltaan maskuliiniseksi ja humalahakuiseksi, ja runsaasti ja julkisesti alkoholia kuluttava mies on nähty suomalaisen juomakulttuurin perinteisenä symbolina. Vaikka alkoholinkäyttötavat ovat kehittyneet perinteisestä käsityksestä, käyttävät miehet yhä alkoholia naisia enemmän ja kokevat enemmän alkoholinkäyttöön liittyviä haittoja kuin naiset. Alkoholinkäytön tarkastelu populaarikulttuurin tuotoksissa on keskeistä siksi, että niillä on vaikutusta siihen, millaisia asenteita ja ajatuksia alkoholinkäyttöön liittyy. Samoin ne rakentavat kuvaa maskuliinisuudesta ja miehisenä pidetystä käyttäytymisestä.

Tutkielmassani kysyn, millaista kuvaa Gösta Sundqvistin sanoitukset luovat miesten alkoholinkäytöstä ja sen maskuliinisuudesta. Käytin tutkielmani aineistona yhteensä 18:aa yhtyeen kappaletta, jotka kertovat miesten alkoholinkäytöstä tai joissa alkoholinkäyttö on keskeinen osa kappaleen käsittelemää teemaa. Analyysimenetelmänäni on diskurssianalyysi, jonka mukaan käsitän kielen monitulkintaisena ja -merkityksellisenä. Tästä syystä keskityin tarkastelemaan sanoituksista niiden luomia kuvauksia ja merkityksiä.

Tutkielmani teoreettinen viitekehys paikantuu kriittisen miestutkimuksen kentälle. Lähestyin ainestoa kriittiselle miestutkimukselle tyypillisesti tarkastellen miesten alkoholinkäyttöä sukupuolen näkökulmasta. Analyysiani ohjasivat myös kriittisen miestutkimuksen keskeiset käsitteet, maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus. Tutkielmassani ymmärrän maskuliinisuuden merkityksenantona, joka muodostuu osana kulttuuria ja historiaa.

Muodostin aineistosta kaksi päädiskurssia ja neljä aladiskurssia. Päädiskurssit nimesin ongelmakäyttödiskurssiksi ja mielihyvädiskurssiksi. Ongelmakäyttödiskurssille nimesin aladiskurssit kielteisten tunteiden diskurssi ja lähisuhdeongelmien diskurssi. Mielihyvädiskurssin alle muodostin aladiskurssit menetetyn nuoruuden diskurssi sekä estottomuusdiskurssi. Molempien päädiskurssien alla alkoholinkäyttö kuvataan humalahakuisena. Ongelmakäyttödiskurssissa alkoholinkäyttö kuvataan sekä miesten ongelmien aiheuttajana että keinona ratkaista niitä. Mielihyvädiskurssissa alkoholilla tavoitellaan nautintoa, ja se yhdistyy muun muassa vapauteen, juhlaan ja seksuaalisuuteen. Diskurseille yhteistä on, että alkoholinkäyttö liittyy maskuliinisuuden käsityksiin ja rakentaa niitä. Analyysini pohjalta voi todeta, että sanoitusten miehet tavoittelevat jonkinlaista maskuliinisuuden ihannetta, mutta eivät saavuta sitä, vaan ihanne kuvastuu tavoittamattomana haaveena.

Kulttuuriset kuvaukset luovat mielikuvia miesten alkoholinkäytöstä ja sen käytännöistä. Näin ne voivat vaikuttaa siihen, miten miesten alkoholinkäyttöön tai esimerkiksi alkoholiongelmiin suhtaudutaan, ja millä tavoin miehet ongelmineen koetaan ja kohdataan.

Avainsanat: alkoholikulttuuri, maskuliinisuus, miestutkimus, populaarikulttuuri

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	2
	2.1 Suomalainen alkoholikulttuuri	3
	2.2 Alkoholit ja maskuliinisuus populaarikulttuurissa	5
3	KÄSITTEET JA TEORIA	7
	3.1 Kriittinen miestutkimus	7
	3.2 Maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus	9
4	TUTKIMUSASETELMA	12
	4.1 Tutkimuskysymys ja tutkimusaineisto	12
	4.2 Tutkimusmenetelmä	14
	4.3 Tutkimuseettiset kysymykset	16
5	ANALYYSIN TULOKSET	16
	5.1 Ongelmakäyttödiskurssi	17
	5.1.1 Kielteisten tunteiden diskurssi	17
	5.1.2 Lähisuhdeongelmien diskurssi	20
	5.2 Mielihyvädiskurssi	23
	5.2.1 Menetetyn nuoruuden diskurssi	23
	5.2.2 Estottomuusdiskurssi	25
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
	LÄHTEET	31
	LIITE 1. AINEISTO	35

1 JOHDANTO

Suomalaisella alkoholikulttuurilla on maskuliiniset ja miehiset juuret, jotka vaikuttavat yhä juomakulttuurissa (Salo 2017, 82). Vaikka suomalainen alkoholikulttuuri on ollut jo vuosikymmeniä avoin myös naisille (Simonen 2012, 386), ja naisten alkoholinkäyttö on lähentynyt miesten juomistapoja (Simonen 2013, 10), liittyvät maskuliinisuuden ja mieheyden käsitykset tiiviisti suomalaiseen juomakulttuuriin (Salo 2017, 82). Samalla suomalaista juomatapaa sanotaan määrittävän pyrkimys humalahakuisuuteen, joka jo itsessään on tyyppillistä yhdistää perinteisen maskuliinisuuden peruspiirteisiin. Runsaasti ja julkisesti alkoholia käyttävästä miehestä on muodostunut suomalaisessa kulttuurissa eräänlainen kansallinen stereotypia. (Simonen 2012, 386–387).

Alkoholikulttuurin mieskeskeisyyttä kuvastaa myös alkoholiongelmien keskittyminen miehille. Lähes kaikissa kulttuureissa miehet sekä käyttävät alkoholia että kokevat alkoholiin liittyviä ongelmia enemmän kuin naiset (Holmila 2001, 55–56). Tästä huolimatta tutkimuksessa ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota miehen sukupuoleen alkoholinkäyttöön vaikuttavana tekijänä. Näin miesten alkoholinkäyttö on nähty ikään kuin itsestäänselvytenä eikä sen sukupuolisidonnaisuutta ole tarkasteltu tarpeeksi. (Jokinen 1999, 23; Salo 2013, 2.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen miesten alkoholinkäytön kuvauksia suomalaisessa rock-lyriikassa. Nostan tarkasteluun Leevi and the Leavings -yhtyeen Gösta Sundqvistin sanoitukset. Tutkimuskysymyksenäni kysyn, millaista kuvaa Gösta Sundqvistin sanoitukset luovat miesten alkoholinkäytöstä ja siihen liittyvästä maskuliinisuudesta.

Populaarikulttuurin tarkastelusta keskeistä tekee niiden konkreettinen vaikutus kulttuurisiin ajatuksiin, asenteisiin ja käsityksiin erilaisista ilmiöistä. Populaarikulttuurin tuotokset vaikuttavat siihen, millaisia käsityksiä ja mielikuvia alkoholiin ja sen käyttöön sisältyy. Niillä on merkitystä myös sille, millä tavoilla miehiä sekä miehistä käyttäytymistä käsitteellistetään, ja millaisia ajatuksia ne herättävät (Wessels 2003, 198). Tämän takia miesten alkoholinkäyttöä on keskeistä tarkastella myös populaarikulttuurissa.

Populaarimusiikki ja -kulttuuri ylipäätään ovat myös täynnä kuvauksia miehistä ja alkoholista. Esimerkiksi raskaan rock-musiikin ympärillä oleva kulttuuri assosioidaan usein alkoholitäyteiseksi: erityisesti metallimusiikin fanikulttuuri tunnetaan runsaasta alkoholinkäytöstään ja monien bändien imago pohjaa myös alkoholin rajulle kulutukselle.

Vaikka esimerkiksi rock-kulttuuria on kuvattu alkoholinkäyttöä kaunistelevana ja jopa ihannoivana, kuvataan musiikissa usein myös ongelmakäyttöä ja päihteidenkäytön synkkää puolta. (Oksanen 2011, 357.)

Tutkielmani teoreettinen viitekehys asettuu kriittisen miestutkimuksen kentälle. Kriittisessä miestutkimuksessa miestä tarkastellaan sukupuolittuneena toimijana tai subjektina, ja tämän toiminnan katsotaan rajautuvan ja mahdollistuvan sukupuolen käsitteen kautta (Jokinen 2003b, 239). Kriittistä miestutkimusta on kuvattu ”*poikkitieteelliseksi temaattiseksi kentäksi*”, jossa eri tieteenalojen tutkimusta yhdistää miesten ja maskuliinisuuksien tarkasteleminen. (Jokinen 2017, 137). Kriittisen miestutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä ovat maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus, jotka myös ohjaavat analyysiani. Maskuliinisuus on monitulkintainen käsite, johon länsimaisissa kuvauksissa liitetään usein fyysisen voiman, rationaalisuuden, hallitsevuuden, tunnekontrollin ja suoriutumisen käsitykset. Lisäksi maskuliinisuuteen tyypillisesti yhdistetään ajatus jonkinlaisesta miehuuden ihannekäsityksestä tai ideaalista. (Jokinen 2003a, 8–10.) Tulkitsemalla alkoholinkäytön kuvauksia kriittisen miestutkimuksen näkökulmasta voidaan tarkastella, millaisia kulttuurisia käsityksiä miesten alkoholinkäyttöön liittyy, ja millä tavalla alkoholinkäyttö tuottaa, toistaa tai muovaa kulttuurin maskuliinisuuskäsityksiä.

Aloitan tutkielmani esittelemällä sen aiheelle keskeistä aiempaa tutkimusta. Tämän jälkeen kuvaan tarkemmin kriittistä miestutkimusta sekä sen keskeistä käsitteistöä. Teoriaosuutta seuraa tutkimusasetelman kuvaus, jossa esittelen tarkemmin tutkimusaineistoa sekä tutkimusmenetelmäni, joka tässä tutkielmassa on diskurssianalyysi. Pohdin myös tutkimuseettisiä kysymyksiä ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Analyysin tulokset -osiossa esittelen keskeisiä tuloksia eli muodostamani diskurssit. Lopuksi tiivistän tutkielman annin ja pohdin sen merkitystä ja rajoituksia.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Tässä osiossa esittelen aiempaa tutkimusta alkoholikulttuurista, miesten alkoholinkäytöstä ja populaarikulttuurista sekä alkoholin näkymisestä populaarikulttuurin tuotoksissa. Tarkastelen tiiviisti suomalaisen alkoholikulttuurin tyypillisiä piirteitä ja suomalaisille tyypillisten juomatapojen kehitystä ja muutosta. Lisäksi käsittelen populaarikulttuurin näkökulmaa miesten alkoholinkäyttöön ja tuon esille tutkimusta miesten alkoholinkäyttöä käsittelevistä kulttuurisista kuvauksista.

2.1 Suomalainen alkoholikulttuuri

Alkoholikulttuuria voidaan määritellä eri tavoin. Se voidaan käsittää yläkäsitteenä, johon sisältyy alkoholiin liittyviä käytäntöjä ja tapoja yhteisön sisällä. (Mäkelä, Mustonen & Huhtanen 2009, 268.) Satu Apo (2001, 25) on määritellyt alkoholikulttuurin historiallisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa esiintyvänä toimijoiden ja toiminnan kokonaisuudeksi. Tässä tutkielmassa tarkastelen alkoholikulttuuria erityisesti alkoholinkäyttötapojen sekä alkoholille annettujen kulttuuristen merkitysten näkökulmasta.

Humalahakuista alkoholinkäyttöä on kuvattu sekä suomalaisen juomakulttuurin että suomalaisuuden keskeisenä piirteenä. Suomalaista alkoholikulttuuria on kuvailtu esittämällä, että juomisen keskeinen päätavoite on humaltuminen, jonka sivutuotteena kulttuuriin voi kuulua rähinöintiä ja väkivaltakäyttäytymistä. (Partanen 1992, 379.) Kun on tutkittu niin sanottua ”suomalaista viinapäätä”, juomatapaan onkin yhdistetty kolme perinteistä piirrettä: kansallinen, muista kulttuureista poikkeava erityisyys, humalahakuinen juomatapa sekä sivistymätön, jopa väkivaltainen käyttäytyminen (Peltonen 1988, 16).

Käsitykset suomalaisesta juomiskulttuurista ovat myös juuriltaan miehiset. Tätä kuvastanee jo se, että ennen 1960-lukua alkoholikulttuuri ei ollut naisille juuri ollenkaan avoinna. Lisäksi perinteiseen suomalaiseen juomakulttuuriin liitetyt stereotyyppit ovat yhteydessä käsityksiin traditionaalisesta maskuliinisuudesta: suomalaisessa alkoholikulttuurissa rankka humalajuominen ja korkea toleranssi alkoholiin on nähty maskuliinisena juomisperinteenä, joka on muodostunut tiiviiksi suomalaisuutta koskevaksi stereotyyppiaksi. (Simonen 2012, 386–387.) Alkoholinkäyttö ja mieheys yhdistetään suomalaisessa kulttuurissa yhä tänäkin päivänä toisiinsa (Salo 2017, 641).

Monet alkoholikulttuuriin liittyvät kansanomaiset ajattelumallit ovat toistuneet vuosikymmeniä ja jopa vuosisatoja toistensa jälkeen (Apo 1999, 101). Satu Apo (1999) on eritellyt suomalaishänkinen alkoholikulttuurin vanhoja kansanomaisia uskomuksia, joiden voi katsoa vaikuttavan vielä nykyisissäkin alkoholisenteissa. Perinteisten uskomusten mukaisesti alkoholinkäyttö on ikään kuin oikeus, joka ansaitaan työnteolla. Se yhdistyy hauskuuteen, hauskanpitoon ja usein myös juhlaan. Humalakäyttäytymistä ja alkoholinkäyttöä ohjaavat yhteisölliset säännöt, mutta on tyypillistä, että humalassa saa, voi tai jopa pitää käyttäytyä eri tavalla kuin arkisissa tilanteissa. (Apo 1999, 102.)

Perinteisissä kansanomaisissa uskomuksissa esiintyy myös käsityksiä alkoholin haitoista. Uskomusten mukaan alkoholismiin ajautumiseen on vaikea, ellei mahdoton vaikuttaa, eikä siitä eroon pääsemistä nähdä mahdollisena. ”*Juoppouteen*” ajautuminen on nähty heikkouden merkinä – yksilö on avuton ja joutuu alkoholin valtaan. Koska alkoholismiin ajautuminen on nähty johtuvan yksilöstä riippumattomista syistä, ei siitä eroon pääsemistä ole nähty helppona tai välttämättä mahdollisena. (Apo 1999, 122.) Lääketieteellisen ajattelun yleistyttyä alkoholismi on alettu käsittää sairautena yksilön viallisuuden sijaan. Toisaalta yhteiskunnallisessa asenneilmapiirissä esiintyy usein yhä yksilön syyttämistä omasta addiktiostaan: tällöin ajatellaan, että yksilö on itse vastuussa addiktiostaan (Thombs & Osborn 2019, 21).

Vaikka perinteinen käsitys suomalaisesta alkoholikulttuurista lieneekin yhä tiiviisti osa kulttuuria, voi se myös olla kehittymässä suomalaisten juomatapojen saadessa uusia ilmenemismuotoja. On esitetty, että kulttuurinen käsitys runsaasti, julkisesti ja humalahakuisesti alkoholia kuluttavasta miehestä on saanut rinnalleen humalatilaa välttävän, alkoholin sosiaalista ja nautinnollista puolta korostavan juomistavan kuvauksen. (Salo 2019, 505.) Nykyisin perinteisen runsasta juomista korostavan maskuliinisuusmallin rinnalle onkin syntynyt myös uusi miesihanne, jossa alkoholista kieltäytyminen tuottaa maskuliinisuutta: niin sanottu uratietoinen, menestykseen pyrkivä ja kontrolloitu miesihanne ei vaadi alkoholia miehuuden todistamiseen (Holmila 2001, 56). Usein puhutaan myös niin sanotusta ”*eurooppalaisesta juomatavasta*”, johon suomalaista alkoholikulttuuria verrataan ja josta sen toivotaan ottavan mallia. Tällä viitataan tyypillisesti kulttuuriseen malliin, jossa alkoholia – pääosin viiniä – kulutetaan pieniä määriä aterioilla, humalajuomista vältetään ja asiatonta humalakäyttäytymistä pidetään hävettävänä. Vaikka voi olla, ettei tällainen juomakulttuuri ole totta missään kulttuurissa, on sitä pidetty esimerkkinä tavoiteltavasta, kulttuurisesti säädyllisemmästä alkoholinkäyttötavasta. (Mustonen, Mäkelä & Metso ym. 2001, 265–266.)

Eroja alkoholinkäyttötavoissa ja tavoissa ilmentää maskuliinisuutta alkoholinkäytön kautta on havaittu myös muun muassa sosiaaliluokkiin perustuen. Esimerkiksi keskiluokkaisten miesten on havaittu tuottavan maskuliinisuuttaan erottautumalla työväenluokan alkoholinkäyttötavoista. (Simonen 2012, 387.) Länsimaisessa kulttuurissa niin sanottu perinteisen kuvaston juomistapa, joka pyrkii humalahakuiseseen ja runsaaseen juomiseen, on liitetty matalammin koulutettuihin nuoriin miehiin, työväenluokkaan sekä syrjäseutuihin, kun taas etenkin korkeakoulutetut miehet ovat lähestyneet uudenlaista juomatapaa, jossa

esimerkiksi humalahakuisuus ei enää ole keskiössä vaan juomisen sosiaalisuus ja alkoholi nautintoaineena korostuvat. (Simonen 2012, 387; Salo 2017, 643).

Tilastojen varjossa vuoden 2008 jälkeen suomalaismiesten tapa käyttää suuria alkoholimääriä kerralla on vähentynyt. Samanaikaisesti viimeisinä vuosikymmeninä naisten kuluttaman alkoholin määrät ovat olleet nousussa. (Mäkelä 2013, 37.) Kuten edellä todettiin, siinä missä naisten juomatavat ovat lähentyneet miesten perinteistä juomakulttuuria, ovat erityisesti nuorimpien ikäryhmien alkoholinkäyttötavat alkaneet rikkoa traditionaalisia sukupuolimalleja. (Simonen 2013, 71). Myös alkoholiasenteet ovat muuttuneet jyrkemmiksi erityisesti humalajuomista koskien: valtaosa käsittää, että Suomessa käytetään liian paljon alkoholia ja että humalajuominen tuo esiin ihmisten huonoimmat puolet (Härkönen & Karlsson, 203).

Toisaalta on huomioitava, että vaikka alkoholinkulutus on vuodesta 2008 ollut laskusuunnassa, alkoholia kulutetaan Suomessa yhä enemmän kuin esimerkiksi perinteisissä Välimeren viinimaissa. Keskeistä on myös se, että vaikka Suomessa alkoholia käytetään harvemmin kuin näissä viinimaissa, Suomessa alkoholia kulutetaan enemmän ja kerralla juodut määrät ovat suurempia. (Karlsson 2018, 19, 25). Huolimatta juomatapojen kehityksestä tilastojen mukaan miehet käyttävät yhä alkoholia naisia enemmän (Karlsson 2018, 26), kokevat enemmän alkoholiin liittyviä haittoja (Härkönen ym. 2018, 56) ja riskikäyttävät alkoholia enemmän kuin naiset. Riskikäyttö viittaa siihen, että miehillä on naisia suurempi riski kokea pitkäaikaiseen juomiseen liittyviä terveyshaittoja sekä humalajuomiseen liittyviä välittömiä riskejä kuten tapaturmien aiheuttamia onnettomuuksia ja vammoja. (Lintonen & Mäkelä 2018, 30–41, 47.) Naisten suurimmaksi alkoholiongelmaksi taas on esitetty miesten alkoholinkäyttöä (Holmila 2001, 55–56). Miesten alkoholinkäyttö on kuitenkin tutkimuksessa usein jäänyt itsestäänselvyyden asemaan: tutkimus ei ole kohdistunut miehiin tai ainakaan miesten sukupuoleen alkoholinkäyttöön vaikuttavana tekijänä, vaikka he kuluttavat valtaosan kaikesta alkoholista (Ahlström 2000, 447; Salo 2013, 2). Tästä syystä kulttuuristen sukupuolikäsitysten tarkastelua voi pitää yhä keskeisenä, kun halutaan ymmärtää suomalaisia juomatottumuksia ja alkoholinkäyttötapoja.

2.2 Alkoholi ja maskuliinisuus populaarikulttuurissa

Populaarikulttuurin kuvauksista voi tarkastella sitä, millaisia ajatuksia ja käsitteellistyksiä alkoholiin ja sen maskuliinisuuteen liittyy. Esimerkiksi rock-kulttuuri, alkoholi ja maskuliinisuus käsitetään usein toisiinsa liittyvinä teemoina. Rock-musiikki voidaan ymmärtää

runsasta alkoholinkäyttöä ihannoivana, mutta usein musiikissa käsitellään myös ongelmakäyttöä ja kriittisiä kuvauksia alkoholista. (Oksanen 2011, 357–358.)

Erytisesti raskas rock- ja hevimusiikki käsitetään tyypillisesti maskuliinisina muun muassa siksi, että ne sisältävät usein aggressiivisia elementtejä, ja aggressiivisuus taas on tavanomaista käsittää maskuliinisena piirteenä (Wessels 2003, 194). Rock-musiikin käsittäminen maskuliinisena voi sisältää kuitenkin myös muita tekijöitä: sillä voidaan viitata miessukupuolen enemmistöön rock-musiikin kentän toimijoina, tapaan, jolla rock-musiikkia esitetään mediassa, naisten huonompaan asemaan rock-musiikissa tai esimerkiksi siihen, että miesten tapa tehdä rock-musiikkia nähdään niin sanotusti oikeana. Myös rock-musiikkia ja rock-kulttuuria käsittelevä tutkimuskirjallisuus käsittää rockin tyypillisesti maskuliinisena. Sosiaalitieteissä tarkasteluun voivat nousta esimerkiksi naisten tai miesten mahdollisuudet toimia rock-musiikin kentällä tai toiminnan rajoitukset. (Soilevuo Grønnerød 2008, 15–17.)

Atte Oksanen esittää maskuliinisuutta, alkoholia ja häpeän tunteita suomalaisessa metallimusiikissa käsittelevässä tutkimuksessaan, että alkoholi kuvataan metallimusiikin narratiiveissa miesten ongelmien juurisyynä. Humalahakuinen juominen kuvataan ongelmanratkaisukeinona, jonka tavoitteena on välttää häpeän tunteita. Narratiiveihin sisältyy myös käsitys tragediasta ja siitä, ettei toivoa toipumiselle juurikaan nähdä. (Oksanen 2011, 357–358.)

Toisaalta kulttuurisissa tuotoksissa esiintyy myös muutoksen kuvauksia. Arttu Salo on tutkinut isyyttä ja isille kulttuurisesti hyväksytyä alkoholinkäyttöä todeten, että esimerkiksi kaunokirjallisuutta tarkastelemalla on havaittavissa sekä uudenlaisia käsityksiä isyydestä että niihin soveltuvista alkoholinkäyttötavoista. Perinteisessä mallitarinassa isä näyttäytyy etäisenä elättäjänä, jonka alkoholinkäyttö on humalahakuista. Tämän rinnalle on kuitenkin noussut myös esimerkiksi uuden isyyden malli, jossa korostuu hoivaavuus ja läheisyys. Uuteen isyyteen taas voi liittyä sekä sille ristiriitaisia perinteisen humalajuomisen piirteitä että uutta, humalaa välttelevää ja juomisen sosiaalista puolta korostavaa alkoholinkulutusta. (Salo 2021, 27–28.)

Voidaan todeta, että populaarikulttuurin tuotoksilla on suuri merkitys sille, millä tavoilla käsitteellistetään miehiä ja miehistä käyttäytymistä sekä sille, miten niistä ajatellaan. (Wessels 2003, 198.) Näin ollen populaarikulttuurin tarkastelun myös miesten alkoholinkäytön asemasta voidaan käsittää keskeiseksi, sillä se voi lisätä ymmärrystä alkoholiin liittyvistä maskuliinisista käsityksistä ja käytännöistä.

3 KÄSITTEET JA TEORIA

Seuraavaksi esittelen kriittistä miestutkimusta, jolle tutkielmani teoreettinen viitekehys asettuu. Kuvaan, millaisia kysymyksenasetteluita kriittinen miestutkimus käsittää ja pyrin esittelemään lyhyesti sen kehitystä tutkimusalana. Esittelen myös kriittisen miestutkimuksen kaksi keskeisintä käsitettä, maskuliinisuuden ja hegemonisen maskuliinisuuden. Lisäksi kuvaan, millä tavoin itse tulkitseen ja hyödynnän käsitteitä tutkielmassani.

3.1 Kriittinen miestutkimus

Kriittisessä miestutkimuksessa mies nähdään sukupuolittuneena toimijana tai subjektina, jonka toiminta rajautuu ja mahdollistuu keskeisesti sukupuolen käsitteen kautta (Jokinen 2003b, 239). Kriittistä miestutkimusta on kuvattu ”*poikkitieteelliseksi temaattiseksi kentäksi*”, jossa eri tieteenalojen tutkijoiden toimintaa yhdistää miesten ja maskuliinisuuksien tarkasteleminen. (Jokinen 2010, 137).

Vaikka miehiä on tutkittu tieteessä aina, ei ennen miestutkimusta miehiä ollut käsitelty yksinomaan miehinä. Kaikki tutkimus on perinteisesti ollut miesten tekemää ja miehiä tutkivaa, mutta sukupuolen merkitys on ennen miestutkimusta jäänyt tutkimuskohteena taka-alalle. Sukupuolta ei otettu huomioon, vaan miestä tutkittiin yksinkertaisesti ihmisenä: miesruumis käsitettiin ihmisruumiina ja miehen mieli ihmismielenä. Yhä tänä päivänä miehistä kuitenkin tehdään verrattain vähän sukupuolitietoista tutkimusta (Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 171). Miestutkimus on kuitenkin kääntänyt näkökulman tarkastelemaan miestä sukupuolensa kautta. Tarkasteluun on näin ollen noussut mieheys ja mieheyden vaikutukset muun muassa miesten elämään ja ylipäätään siihen, millaisia merkityksiä sukupuolella on yhteiskunnassa ja kulttuurissa. (Jokinen 1999, 16; Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 172.)

Ensimmäisen aallon miestutkimus asettuu ajallisesti 1970-luvulle, jolloin miehiä alettiin tarkastella hyödyntämällä vallalla olevia sukupuolirooliteorioita ja feministisiä kysymyksenasetteluita, joissa miehiä ja maskuliinisuutta oli käsitelty lähinnä kielteisenä vaikutuksena naisten elämälle. Tällöin miestutkimus kohdisti kritiikkiä patriarkaaliseen miehen sukupuolirooliin ja siihen, miten sukupuoliroolit vaikuttavat kielteisesti miehen hyvinvointiin, odotuksiin itsestään sekä toisaalta naisten asemaan ja kohteluun. (Jokinen 2010, 137.) Miestutkimusta on kuvattu reaktionä 1960-luvulla liikkeelle lähteneeseen feminismiin suureen aaltoon. Feminismiin suhtautuminen jakautui miesliikkeissä pääosin kolmeen luokkaan:

feminismin näkökulmien omaksuvaan ryhmään, feminismin vastustamiseen sekä ryhmään, joka halusi rakentaa uutta maskuliinisuutta miesten kesken. Miestutkimuksessa pääsuuntia on ollut vain kaksi, sillä miestutkimus on alusta alkaen esittänyt feminismin näkökulmia tukevana. (Sipilä 1994, 17.)

Toisen aallon miestutkimus korosti aiempaa enemmän miehiin kohdistuvien odotusten ja normien vaikutusta miesten elämään ja kyseenalaisti aiempaa taipumusta pitää sukupuolirooleja ja niiden vaikutuksia itsestäänselvytenä. Toisen aallon miestutkimus kohdisti kritiikkiä myös sitä kohtaan, että miesten välisiä eroja tai roolien ja vallan yhteyttä ei ollut huomioitu eikä tarkasteltu tarpeeksi. (Jokinen 2010, 137.)

Kolmas miestutkimuksen aalto sijoittuu 1980-luvun lopulle, jolloin yhteiskunta- ja humanistiset tieteet kokivat diskursiivisen käänteen. Kiinnostus alkoi herätä kielen ja diskurssien merkitykseen sekä siihen, miten diskurssit voivat rakentaa käsittelemiään kohteita. Diskurssilla tarkoitetaan puheen, ajattelun ja toiminnan tapaa, joka on muodostunut historiallisena aikana tietyssä sosiaalisessa tilanteessa toiston ja erilaisten muovautumien kautta. Näin ollen esimerkiksi miesten sukupuolidiskursseihin sisältyy tietoa siitä, mitä pidetään mieskategorian kannalta merkittävänä ja miehekkäänä. (Jokinen 2010, 137.) Kolmannen aallon miestutkimus alkoi huomioida myös intersektionaalisuuden tarpeen. Tutkimuksessa alettiin ottaa huomioon sukupuolen lisäksi myös muita ihmisiä luokittelevia sosiaalisia kategorioita kuten seksuaalisuuteen, etnisyyteen, luokkaan tai uskontoon liittyviä eroja. (Jokinen 2010, 137; Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 178.)

Suomessa miestutkimuksen kehitys ei ole ollut yhtä menestyksekkästä kuin esimerkiksi feminismin. Tutkimus on ollut hajanaista, koska sitä on tehty monilla eri tieteenaloilla. Yhteiskuntakeskustelussa miestutkimuksen teemat ovat olleet esillä erityisesti puhuttaessa asepalveluksen tai isyyden kaltaisista ilmiöistä, joihin liittyy sukupuoleen sitoutuneita vastuita ja velvollisuuksia. (Åberg & Skaffari 2008, 7.) Viimeisten vuosikymmenien aikana kulttuuritieteiden tutkimus on kiinnostunut miehistä ja maskuliinisuuksista, minkä vuoksi on saatu uutta tietoa suomalaisten maskuliinisuuksien historiasta, miesihanteista sekä esimerkiksi maskuliinisuuteen liittyvistä identiteeteistä. On kuitenkin esitetty, että miestutkimuksen näkökulmia kaivataan lisää muun muassa sosiaalipolitiikan ja sosiologian kentälle, jotta tasa-arvopolitiikan tavoitteisiin voitaisiin vastata paremmin (Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 180–181.)

Kriittiselle miestutkimukselle keskeistä on siis tarkastella sukupuolittunutta toimintaa kuten tekoja, diskursseja, tapoja ja representaatioita, jotka määrittävät tai rajautuvat sukupuolen vaikutuksesta. Sukupuoli käsitetään näin historiassa ja kulttuurissa rakentuvana ominaisuutena pysyvän piirteen sijaan. (Åberg & Skaffari 2008, 8.) Tässä tutkielmassa allekirjoitan näkemyksen sukupuolesta muuttuvana ominaisuutena ja käsitän sen yhtenä lähtökohtana, joka ohjaa tarkasteluani.

3.2 Maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus

Maskuliinisuus on kriittiselle miestutkimukselle keskeinen käsite, jota voi määritellä monin tavoin. Länsimaisille kulttuureille tyypillistä on käsittää maskuliiniseksi piirteiksi fyysinen voima, rationaalisuus, hallitsevuus, tunteiden kontrollointi ja suoriutuminen. Feminiiniset piirteet, kuten empaattisuus, yhteisöllisyys ja emotionaalisuus eivät taas sovi länsimaiseen maskuliinisuuskäsitykseen. Maskuliinisuus ja feminiinisyys näyttäytyvätkin vastakohtina, jatkumon ääripäinä. (Jokinen 2003a, 8–10.)

Maskuliinisuus on käsitteellisesti laajentunut siten, että se käsittää myös miehen ideaalin. Se ei siis enää viittaa ainoastaan miesmäiseen tai miehiseen käyttäytymiseen tai olemiseen, vaan myös oletuksiin: mitä kulttuuri olettaa miesten tekevän tai millaisia miesten oletetaan olevan. (Jokinen 2003a, 10.) Alkoholikulttuurin kontekstissa useissa kulttuureissa rankka juominen symboloi traditionaalisen maskuliinisuuden keskeisiä piirteitä kuten riskinottoa ja aggressiivisuutta (Simonen 2012, 386).

Tutkimuskirjallisuudessa maskuliinisuuden määrittelemisen on haasteellista eikä yhden tietyn normatiivisen tai normaalina ymmärretyyn maskuliinisuuden määrittäminen ole välttämättä mahdollista. Siksi maskuliinisuutta voikin olla keskeisempää tarkastella erilaisten sukupuolta muodostavien prosessien kautta. Tarkastelun kohteeksi voivat nousta esimerkiksi valtaan, ihmissuhteisiin ja työhön liittyvät prosessit. (Connell 1995, 71; Jokinen 2010, 130.) Sukupuolen tavoin maskuliinisuus käsitetään kriittisessä miestutkimuksessa usein kulttuurisesti rakentuvana ominaisuutena (Soilevuo Grønnerød 2008, 20).

Yhdeksi määritelmäksi maskuliinisuudelle on esitetty, että maskuliinisuus on miehisten ominaispiirteiden ideaalikokonaisuus, jota kohti miehen on pyrittävä. Mitä enemmän mies kuvastaa maskuliinisuuden määreitä, sitä enemmän tätä arvostetaan miehenä. (Jokinen 2003, 10.) Tällaista kulttuurisen maskuliinisuuden ihannetta kuvastaa myös hegemonisen maskuliinisuuden käsite. Se viittaa kussakin historiallisessa ajassa ideaaliseksi määriteltyyn

maskuliinisuuden tapaan, jonka arvot ja maailmankatsomus ovat hallitsevassa asemassa. Käsite luo maskuliinisuudelle ihanteen, jossa ideaalisen maskuliinisuuden piirteet niin ikään yhdistyvät. (Jokinen 2010, 131–132.) Hegemonisen maskuliinisuuden käsite syntyi varhaiselle ensimmäisen aallon miestutkimusta kohtaan esitetystä kritiikistä (Jokinen 2017, 134). Käsite on esitelty ensimmäisen kerran R.W. Connellin, Tim Carriganin ja John Leen (1985, 551–604) artikkelissa *Towards a New Sociology of Masculinity*, ja Connell on kehittänyt sitä edemmäs muun muassa teoksissaan *Gender and Power* (1987) ja *Masculinities* (1995).

Connellin (1995) käsityksen mukaan länsimaissa on monia maskuliinisuuksia tai niin sanottuja ideaaleja käsityksiä mieheydestä, mutta yksi malli näyttäytyy valta-asemassa, kun taas muut jäävät sille alisteisiksi. Hegemoninen maskuliinisuus rakentuu kuitenkin osana kulttuuria ja historiaa ja siten uudet maskuliinisuudet voivat haastaa sen aseman (Connell 1995, 75–77). Hegemonisen maskuliinisuuden onkin sanottu vastaavan ongelmaan, joka syntyy, kun maskuliinisuus käsitetään kulttuurisena ominaisuutena. Jos maskuliinisuus rakentuu kulttuurissa ja mies voi valita ja tuottaa oman maskuliinisuutensa, mihin kulttuuri miestä oikein painostaa, ja mikseivät miehet vain muuta kulttuurista maskuliinisuuden käsitystä? Hegemonisen maskuliinisuuden käsite selittää miehiin kohdistuvaa patriarkaatista kumpuavaa painetta sekä sen, miten kulttuurissa voi ilmetä monia samanaikaisia maskuliinisuuksia, vaikka jonkinlainen maskuliinisuuskäsitys näyttäytyy hallitsevana ja patriarkaatti pysyy yllä. (Jokinen 2000, 213–214.)

Hegemonista maskuliinisuutta on määritelty esittäen, että se tarkoittaa käytäntöä, joka liittää miehiä toisiinsa. Lisäksi se tarkoittaa tietynlaisten maskuliinisuuden ihanteiden tai ideaalien hallitsevaa asemaa kulttuurissa sekä tietyn miesluokan valta-asemaa suhteessa naisiin ja enemmistöön miehistä. Keskeistä on myös, että hegemonia suostuttelee, houkuttelee ja jopa pakottaa miehiä täyttämään hegemonisen maskuliinisuuden ihanteita tai ainakin kannattamaan niitä sekä pyrkimään niihin. Käsitteeseen tiivistyy viisi länsimaisen miesihanteen oletusta: valta, heteroseksuaalisuus, tunteiden kontrolloiminen, voima ja menestys. Väkivaltaa ei lasketa osaksi ihannetta, mutta se näyttäytyy keinona saavuttaa ideaali. (Jokinen 2000, 215–216.) Hegemoninen maskuliinisuus ei kuitenkaan ole selkeärajainen diskursiivinen asema, persoonallisuustyyppi tai sukupuolirooli, joka esiintyisi aina samanlaisena: hegemonisessa maskuliinisuudessa kyse on siitä, miten erilaisissa sukupuolisuhteissa tuotetaan hallitsevaa asemaa tietylle maskuliinisuudelle. (Connell 1995, 76–77; Jokinen 2000, 2017).

Sekä maskuliinisuus että hegemoninen maskuliinisuus ovat kiisteltyjä ja kritisoituja käsitteitä, mutta niistä ei ole luovuttu kriittisen miestutkimuksen parissa. Keskeinen kritiikki kohdistuu molemmissa käsitteen monimutkaisuuteen ja moniulottuvaisuuteen sekä siihen, heikentääkö käsitteen käyttö kriittisen miestutkimuksen poliittista päämäärää. Poliittisia ongelmia voivat olla esimerkiksi se, että maskuliinisuuden pohdinnassa ei huomioida valtarakenteita vaan ainoastaan maskuliinisuustyyplejä tai maskuliinisuustyyppisiä ja niiden muutosta. Tällöin pohdinta toimii ensisijaisesti miesten intressien eduksi, ja miesten auktoriteetti tunkeutuu jopa feministiseen tutkimukseen. On esitetty, että maskuliinisuuksien tutkiminen uusintaa maskuliinisuuksia, ja esimerkiksi hegemonisen maskuliinisuuden käsite vahvistaa hegemoniaa sen sijaan, että purkaisi sitä. (Soilevuo Grønnerød 2008, 21–23, 42.)

Moniulottuvuuden kritiikki viittaa käsitteen epäselkeään käyttöön: maskuliinisuutta saatetaan hyödyntää monin eri määritelmien ja tavoin erilaisissa yhteyksissä, mikä tekee käsitteen käytöstä epäselvää ja luo käsitteelle monia merkityksiä. Suurin uhka on siinä, että käsitettä käytetään analyttisenä välineenä ilman selkeää määritelmää siitä, miten se käsitetään. (Soilevuo Grønnerød 2008, 42.)

Tässä tutkielmassa olen kiinnostunut maskuliinisuudesta erityisesti sen kulttuuristen merkitysten kautta. Olen kiinnostunut tarkastelemaan sitä kuvaa, joka alkoholinkäyttöön liittyvästä maskuliinisuudesta tuotetaan, joten maskuliinisuuden kulttuurinen tarkastelu on analyysilleni keskeistä. Kulttuuriset kuvat rakentavat ja ylläpitävät käsityksiä miehistä ja miehisydestä. Näin ollen tutkielmassani tulkiten maskuliinisuuden nimenomaan kulttuurisena merkityksenä. Vaikka peilaankin analyysiani esimerkiksi länsimaisiin maskuliinisuuskäsityksiin ja niihin liittyviin mahdollisiin ihanteellisiin maskuliinisuuksiin, en käsitä maskuliinisuutta selkeästi rajattavana kategoriana vaan jonain, joka muodostuu erilaisissa suhteissa, kulttuurissa ja historiassa. Alkoholikulttuuri ja alkoholiin liittyvät toiminnot sekä niiden lieveilmiöt ovat tulkintani mukaan tällainen prosessi, joka rakentaa maskuliinisuutta ja toisaalta saa vaikutteita maskuliinisuuskäsityksistä. Kuljetan analyysini mukana myös Connellin käsitystä hegemonisesta maskuliinisuudesta, sillä koen senkin puutteistaan huolimatta olevan toimiva työkalu tietynlaisessa kulttuuristen ja yhteiskunnallisten maskuliinisten ihanteiden tarkastelemisessa.

4 TUTKIMUSASETELMA

Tässä osiossa kuvaan tutkimuskysymykseni ja esittelen käsittelemääni aineistoa sekä sen rajausta. Kuvaan Leevi and the Leavingsin ja Gösta Sundqvistin taustoja populaarimusiikin vaikuttajina ja aiempaa tutkimusta yhtyeestä. Kerron myös, miksi olen valinnut juuri kyseiset sanoitukset tarkasteluuni. Lisäksi esittelen tutkimusmenetelmäni, joka on tässä tutkielmassa diskurssianalyysi. Kuvaan sekä diskurssianalyysia yleisesti että sitä, miten itse hyödynsin menetelmää analyysissäni. Lopuksi pohdin tutkielmani eettisiä kysymyksiä ja hyvää tieteellistä käytäntöä.

4.1 Tutkimuskysymys ja tutkimusaineisto

Tutkielmani tavoitteena on tarkastella miesten alkoholinkäyttöä ja juomatapojen maskuliinisuutta Gösta Sundqvistin Leevi and the Leavingsille kirjoittamissa lyriikoissa. Tutkielmassani kysyn, millaista kuvaa Gösta Sundqvistin sanoitukset luovat miesten alkoholinkäytöstä ja siihen liittyvästä maskuliinisuudesta.

Aineistoksi olen rajannut kappaleita koko Leevi and the Leavingsin tuotannosta vuosilta 1980–2002. Tarkasteluun nostan sanoituksia, jotka käsittelevät miesten alkoholinkäyttöä tai joissa se on osa kappaleen käsittelemää teemaa. Alkuperäinen rajaus sisälsi 29 kappaletta, joissa esiintyy alkoholinkäyttöä, mutta lopulta olen rajannut kappalemäärää 18 kappaleeseen. Kriteerinä oli ensinnäkin se, että kappaleet käsittelevät miesten alkoholinkäyttöä. Tämän jälkeen jatkoin rajaamista valikoimalla mukaan kappaleita, joissa miesten alkoholinkäyttö on tulkittavissa merkittäväksi osaksi kappaletta. Tällöin joukosta rajautui pois kappaleita, joissa alkoholin rooli ei ollut kovin keskeinen. Vaikka mukana on edelleen kappaleita, jotka eivät suoraan kerro alkoholinkäytöstä tai joiden niin sanottu pääsanoma on jokin muu, on niiden valinta perusteltu sillä, että alkoholinkäyttö on keskeinen osa kappaleen kuvaamaa teemaa tai kertoo jotain kyseisestä teemasta.

Leevi and the Leavingsiä on kuvattu suomen mystisimmäksi rockyhtyeeksi ja Gösta Sundqvistia yhtyeen ytimeksi. Yhtyeen nimi parodioi perinteisiä rock-yhtyeiden kaksiosaisia nimiä, joissa laulajan ja soittajien liitto kuvastuu nimessä. Myöhemmin nimi paljastui niin ikään naamioksi, jonka takana Sundqvist kirjoitti merkittävän luvun suomirockin historiaa. (Lahtinen 2006, 169.) Tämän lisäksi yhtyeen mystisyyttä loi muun muassa keikkailemattomuus, jonka esimerkiksi Mikko Vuoristo (2010, 9) on esittänyt vahvistavan yhtyeen naamiota. Mystisyyttä

on lisännyt myös Leevi-mytologia: Leevi and the Leavingsin kokoonpanona kuvattiin ”Leavings”, josta koostuivat yhtyeen jäsenet Sundqvist mukaan lukien, sekä ”Leevi”, jota on kuvattu yhtyeen salaperäiseksi keulakuvaksi. (Partanen 2006, 125).

Aineistovalintana Sundqvistin sanoitukset ovat mielenkiintoiset, sillä Sundqvist kuoli vuonna 2003 ja tämän mukana loppui myös yhtyeen toiminta. Tästä huolimatta Leevi and the Leavings on pysynyt yhä tänäkin päivänä aktiivisessa radiosoitossa, ja vaikuttaa siltä, että kuuntelijoita ja kiinnostusta yhtyeeseen riittää yhä. Suomi-iskelmää tutkinut Marko Aho (2002) on käyttänyt termiä ”*kuolematon*” kuvaamaan sellaisia jo kuolleita tähtiä, joiden levyt ovat edelleen soitossa ja jotka ovat jääneet elämään suomalaiskansallisen kulttuurin merkkihenkilöinä. Esimerkiksi Mikko Vuoristo (2010, 1–2) ehdottaakin Ahon esittämien nimien, kuten Olavi Virran ja Irwin Goodmanin, rinnalle laskettavaksi myös Leevi and the Leavingsin ja Gösta Sundqvistin.

Syitä Leevi and the Leavingsin suosiolle lienee monia. Sundqvistin sanoituksia on esimerkiksi esitetty poikkeavaksi perinteisen rock-musiikin valtavirrasta, sillä sanoitusten keskiössä ovat alempia yhteiskuntaluokkia edustavat ihmistyyppit, jotka harvoin pääsevät rock-lyriikassa edustukseen (Lahtinen 2006, 173–174). Näin Sundqvist on toiminut ikään kuin äänitorvena ihmisryhmille, joiden ääniä ei ole samalla tavalla aiemmin kuultu. Gösta Sundqvistin sanoitusten onkin kuvattu koskettaneen suomalaisia ja kuvastaneen sekä suomalaista kulttuuria että suomalaisia ihmisiä. Sundqvistin sanoitukset luovat tarinoita ja traagisiakin kuvauksia tavallisista ihmisistä kuitenkin syyllistämättä tai kritisoimatta itse yksilöitä. (Forss, 2022.)

Sundqvistin lyriikka on ollut myös aiemman tutkimuksen kohteena. Maaret Launis (2017) käsittelee pro gradu -tutkielmassaan yhtyeen sanoituksia sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatioiden näkökulmasta. Tutkielma on keskeinen myös tämän tutkielman näkökulman kannalta, sillä Launis peilaa tuotantoa hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatiot Leevi and the Leavingsin lyriikassa kuvataan tutkielmassa laajemmiksi kuin populaarikulttuurissa tyypillisesti. Keskeistä on myös se, että Launoksen mukaan sanoitusten mieshahmot tavoittelevat hegemonisen maskuliinisuuden luomaa ideaalia, mutta eivät saavuta sitä. (Launis 2017, 1, 72.)

Mikko Vuoristo on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan Leevi and the Leavingsin kappaleiden humoristisia piirteitä. Vaikka sanoitukset sisältävät humoristisia ominaisuuksia, on niiden sisältö kuitenkin usein myös traaginen, ja Sundqvistin luomia henkilöitä voikin usein kuvata tragikoomisiksi. Sanoituksissa yhdistellään vakavaa ja komiikkaa, joskin toisinaan

tarinoiden traagisuus ohittaa humoristiset piirteet. (Vuoristo 2010, 98–102.) Traagisuuteen pohjaava huumori onkin suomalaisille kulttuurituotteille melko tyypillistä: suomalainen populaarikulttuuri on täynnä tarinoita, jotka ovat niin traagisia, että kääntyvät humoristisiksi (Oksanen 2011, 366). Keskeisenä tuloksena Vuoristo esittää, että Sundqvistin sanoitukset kuvastavat ihmisiä, jotka tavoittelevat unelmiaan (Vuoristo 2010, 98–102.) Vaikka keskityn tutkielmassani sanoituksiin, olen tulkintoja tehdessäni huomionut myös kappaleiden tyylin, kuten Vuoristonkin (2010) esittelemän tragediaan pohjaavan humoristisuuden, joka rakentuu sanoitusten lisäksi kappaleiden musiikillisista elementeistä ja tyylistä ylipäättään.

Yhtyeen yllä pysyneen suosion sekä myyttiseksi jääneen kulttuurisen aseman syystä käsitän, että tarkasteltaessa suomalaisia kulttuurikuvia Leevi and the Leavings sekä Gösta Sundqvistin sanoitukset ovat edelleen huomionarvoinen tarkastelukohde. Vaikka onkin keskeistä tarkastella sanoituksia suhteessa julkaisuajankohtaansa, näen, että monet niissä käsitellyt ilmiöt ovat tuttuja ja monille samaistuttavia. Myös yhtyeen merkittävänä pysynyt suosio voi viitata siihen, että sanoitukset koskettavat yhä ja ovat jollain tapaa ajattomia kulttuurikuvauksia.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii diskurssianalyysi, jonka taustalla vaikuttaa sosiaalinen konstruktivismi. Sosiaalisen konstruktivismin mukaan todellisuus kohdataan aina jostakin näkökulmasta, jonkin merkityksellistämisen kautta eikä niin sanotusti ”puhtaana”. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, Luku 1.)

Diskurssianalyysi pohjaa Jokisen, Juhilan & Suonisen (2016, Luku 1) mukaan viidelle teoreettiselle lähtöoletukselle:

1. oletus siitä, että kielenkäytöllä rakennetaan sosiaalista todellisuutta
2. oletus siitä, että merkitysjärjestelmiä on olemassa monia ja ne voivat kilpailla keskenään
3. oletus siitä, että merkityksellinen toiminta on sidottu kontekstiin
4. oletus siitä, että toimijat ovat liitoksissa merkityssystemeihin
5. oletus siitä, että kielenkäyttö luo seurauksia

Diskurssianalyysin ja sosiaalisen konstruktivismin oletusten mukaan kielenkäyttö ei ole ainoastaan todellisuutta kuvaava vaan sosiaalista todellisuutta merkityksellistävä, rakentava, uusintava ja muovaava käytäntö. Sosiaalinen todellisuus voidaan hahmottaa koostuvan useista

rinnakkaisista ja keskenään kilpailevista merkityssysteemeistä, jotka merkityksellistävät maailmaa ja sen prosesseja sekä suhteita. Diskursseja tuotetaan, muovataan ja uudistetaan sosiaalisissa käytännöissä, jolloin konteksti nähdäänkin analyysiä rikastuttavana tekijänä. Tarkastelun kohteeksi diskurssianalyysissa nousevat sosiaaliset käytännöt kuten yksilöiden kielenkäyttö ja niihin liittyvät merkityssysteemit. Kielenkäytöllä on myös seuraamuksensa: samalla, kun se kuvaa jotakin asiaa todellisuudesta, se myös rakentaa sitä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016 Luku 1.)

Diskurssianalyysin yksi keskeinen lähtöoletus on siis käsittää, että kielellä ei ole yhtä yksiselitteistä merkitystä vaan kielenkäyttö rakentuu useista merkityksistä, jotka voivat vaihdella eri konteksteissa. Diskurssintutkija kiinnostuu esimerkiksi niistä neuvotteluista, jännitteistä, käytännöistä ja säännöistä, joita merkityksien syntymiseen liittyy. (Pietikäinen & Mäntynen 2016, Luku 1.1.)

Diskurssianalyysissa tutkimuksen näkökulma ja aihe saattavat myös tarkentua tai muuttua tutkimuksen edetessä. Näkökulma ja aihe ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa, ja toisen muuttuessa toistakin on täsmennettävä. (Pietikäinen & Mäntynen 2016, Luku 5.3.1.) Omassa tutkielmassani aiheen valinta ja näkökulma tarkentuivat monta kertaa alkaen laajasta pelkän alkoholikulttuurin tarkastelemisesta rajautuen lopulta miehiin ja maskuliinisuuteen.

Keskityin analyysissäni tarkastelemaan sitä, millaista kuvaa miesten alkoholinkäytöstä luodaan. Huomioin analyysissäni diskurssianalyysin lähtöoletuksen, jonka mukaisesti keskeistä ei ole tarkastella sitä, mitä sanotaan suoraan, vaan ymmärtää sanojen monitasoisuus (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, Luku 1). Näin ollen alkoholinkäytön kuvaukset voivat olla sanoituksissa piilomerkityksinä, joten keskeistä oli keskittyä merkityksiin ja kuvauksiin, joita sanoituksissa luodaan.

Aloitin analyysini teemoittelemalla aineistoani pyrkien hahmottamaan niin sanottuja suuria linjoja. Tarkastelin aluksi yksinkertaisia merkityksiä ja rajauksia: miten, miksi ja milloin katkelmien miehet kuluttavat alkoholia, millaisia vaikutuksia alkoholilla toivotaan olevan tai millaisia seurauksia alkoholinkäytöstä syntyy. Yhdistelin samankaltaisia teemoja sisältäviä katkelmia toisiinsa ja pyrin sitä kautta muodostamaan alustavia diskurssivaihtoehtoja. Suoritin teemoittelua värikoodaamalla aineistoa, yhdistämällä aineistokatkelmia toisiinsa erilaisilla koodisanoilla ja kirjoittamalla muistiinpanoja. Suoritin analyysia sekä kuuntelemalla kappaleita että lukemalla sanoituksia. Koen, että mahdollisimman kattavan tulkinnan mahdollistamiseksi

myös kappaleiden kuunteleminen oli tärkeää, ja siten pystyin huomioimaan paremmin esimerkiksi kappaleiden tyyliä. Nostin alustavassa teemoittelussa aineistosta seuraavia teemoja: alkoholiongelmat, alkoholin vaikutus lähisuhteisiin, seksuaaliset fantasiat, nuoruus ja alkoholi sekä miesten murheet. Tämän jälkeen syvensin analyysiäni käymällä aineistoa läpi uudelleen useita kertoja. Lopulta päädyin analyysissäni nostamaan esille kaksi päädiskurssia, joiden alle sijoitin yhteensä neljä aladiskurssia. Nämä lopulliset diskurssit esittelen tarkemmin tutkielman tulososiossa.

4.3 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkielmassani noudatan tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksia. Periaatteiden mukaisesti tutkielman joka vaiheessa on noudatettava tiedeyhteisön tunnistamia toimintatapoja: rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta. Huomioin muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti ja näin kunnioitan heidän työtään. Tutkielma on toteutettu soveltamalla tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka sopivat tieteellisen tutkimuksen kriteereihin ja ovat eettisesti kestäviä (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2012, 6.) Tieteentekijää ohjaavat myös yleiset eettiset periaatteet, joiden mukaan tutkija kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta sekä toteuttaa tutkimuksen siten, ettei tutkimuksen kohteille aiheudu merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. (Tampereen yliopisto 2022).

Tutkielmani aineisto on julkisesti saatavilla olevia sanoituksia, joten tutkimuslupaa ei ole tarvinnut hankkia. Aineistoni luonteen vuoksi ihmiseen kohdistuvaan tietoon liittyviä eettisiä ongelmia ei ole.

5 ANALYYSIN TULOKSET

Tässä osiossa esittelen tutkielmani tulokset eli nimeämäni diskurssit. Tarkastelen aineistosta sitä, millaista kuvaa alkoholinkäytöstä sekä sen maskuliinisuudesta luodaan. Nimesin aineistosta kaksi päädiskurssia: ongelmakäyttödiskurssi ja mielihyvädiskurssi. Näille nimesin vielä yhteensä neljä aladiskurssia. Ongelmakäyttödiskurssin alle esitän kaksi aladiskurssia: kielteisten tunteiden diskurssi sekä lähisuhdeongelmien diskurssi. Mielihyvädiskurssin alle nimesin aladiskurssit menetetyn nuoruuden diskurssi ja estottomuusdiskurssi.

5.1 Ongelmakäyttödiskurssi

Ongelmakäyttödiskurssin alla olevat aladiskurssit kuvaavat ongelmakäytön erilaisia ulottuvuuksia tai muulla tavalla ongelmakäyttöä kuvastavaa alkoholinkulutusta. Kokoavana piirteenä ongelmakäyttödiskurssi luo kuvaa toistuvasta, kielteisiä lieveilmiöitä herättävästä alkoholinkäytöstä. Usein ongelmakäyttö kuvataan tiedostettuna tilana, johon sisältyy itsevihaa ja toivottomuutta. Kuvauksissa alkoholi sekä synnyttää ongelmia että toimii arjen ongelmien käsittelykeinona, joka kuitenkin kuvataan pääosin epäonnistuvana tapana pyrkiä eroon ongelmista. Ongelmakäyttödiskurssin alla on kaksi aladiskurssia: kielteisten tunteiden diskurssi sekä lähisuhdeongelmien diskurssi

5.1.1 Kielteisten tunteiden diskurssi

Ensimmäinen ongelmakäyttödiskurssin alle muodostamani aladiskurssi on kielteisten tunteiden diskurssi. Tässä diskurssissa alkoholi näyttäytyy keinona paeta arjesta kumpuavia ongelmia. Mielikuvaa ongelmien pakenemisesta luodaan kuvauksilla, joissa mies käyttää alkoholia pakonomaisesti, toistuvasti ja erityisesti silloin, kun arjessa ilmenee vastoinkäymisiä. Alkoholinkäytön tavoitteena näyttäytyy humala, jonka avulla ongelmat pyritään unohtamaan. Esimerkiksi Kyykyssä (1995) -kappaleessa kappaleen mies kuvaa todellisuudesta pakenemista alkoholiin:

Ei mistään hajua

Vailla ajantajua

Kuin tiimalasista pois valuvaa hiekkaa

Join ja join ja join

Ja se tuli tosi tarpeeseen

(Kyykyssä, 1995)

Tässä diskurssissa miesten tunneilmaisu kuvataan niukkana eikä esimerkiksi koettua murhetta sanoiteta suoraan vaan alkoholille kuvataan olevan esimerkiksi tarve (Kyykyssä, 1995) tai ”pakko” (Mitä sä meinaat, 2000). Niinpä alkoholi näyttäytyy miehen keinona käsitellä arkisia ongelmia: esimerkiksi raskaan työviikon, arjen ongelmien tai epäoikeudenmukaisuuden kokemusten ansaittuna ratkaisuna on kuluttaa alkoholia sen sijaan, että ongelmia käsiteltäisiin jollain muulla tavalla.

Kielteisten tunteiden diskurssi uusintaa perinteiseen maskuliinisuuteen liitettyjä käsityksiä, ja sanoitukset luovat kuvaa alkoholinkäytöstä yhteydessä hegemonisen maskuliinisuuden ja miesihanteen ytimeen. Tunteiden hallitseminen on yksi miesihanteista, joka sisältyy hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen (Jokinen 2003a, 8–10). Koska miehen täytyy kontrolloida tunteitaan, näyttäytyy alkoholi keinona ratkaista kielteisten tunteiden ongelma kohtaamatta näitä tunteita.

Keskeisenä kuvastuu myös se, että maskuliinisuuden ihannekäsitystä ei kuitenkaan onnistuta saavuttamaan, vaan alkoholinkäyttö lisää miehen murheita ja tuottaa itseinhoa. Näin alkoholiongelma vaikuttaa vievän miestä yhä kauemmas ihannemaskuliinisuuden käsityksestä. Esimerkiksi kappaleessa *Mitä sä meinaat* (2000) mies kuvaa itseään seuraavasti:

Mä sanon suoraan sulle sen

Mä olen huono ihminen

Enkä sua mä ansaitse

(*Mitä sä meinaat*, 2000)

Alkoholinkäyttö siis kuvastuu ikään kuin kierteenä, josta mies ei pääse pois. Sillä pyritään hukuttamaan kielteiset tunteet samalla tiedostaen, että alkoholinkäyttö itsessään synnyttää lisää mielipahaa: "[...] unohtaa se miltä tuntuu / Taas sen jälkeen" (*Mitä sä meinaat*, 2000). Joissain tapauksissa itse alkoholinkäyttö näyttäytyykin ensisijaisesti ongelmana, jota paetaan. Esimerkiksi *Unelmia ja toimistohommia* (1989) -kappaleessa mies saapuu krapulaisena työpaikan arkeen, jolloin alkoholin seuraukset ja huono olo ovat osana todellisuutta, jota halutaan välttää:

Maanantaiaamuna krapula ja vapina

Tuijotan vessan seinää

Olen työpaikan sonni, porsas sekä apina

Suu täynnä kuivaa heinää

Silti toimiston tyttöjen salaisissa unissa

Kaikkien kanssa vehtaan

Tunnen hankaussähköä, kipinöitä munissa

Minä se vasta kehtaan

Olla mies, nainen...

(*Unelmia ja toimistohommia*, 1989)

Katkelman kuvaus ”sonni” viitanee miehuuteen ja maskuliinisuuteen, kun taas ”porsas” ja ”pelle” rikkovat ihanteellisen kuvan; porsas viitanee niin sanotusti sikailuun, epäkorrektiin käytökseen, tai ylipäättään sotkuisuuteen, kun taas pellellä voidaan viitata naurunalaisena olemiseen.

Tämän jälkeen siirrytään kuitenkin kuvaamaan fantasiaa, jossa mies rehvastelee maskuliinisuudellaan. Vaikka katkelmassa kuvataan miehen olevan ”toimiston tyttöjen” fantasioiden kohde, lienee tulkittavissa, että kyseessä on pikemminkin miehen oma fantasia, jolla pyritään tavoittelemaan jonkinlaista maskuliinisuuden ja miehuuden ideaalia: ”Minä se vasta kehtaan / olla mies” (Unelmia ja toimistohommia, 1989). Näin ollen voi tulkita, että mies kompensoi työpaikalle sopimattomaksi, epämaskuliiniseksi laskettavaa käytöstä ja olemustaan fantasialla, jossa elää maskuliinisuuden ihannetta – fantasiassa mies on seksuaalinen, voimakas ja naisten ihailun kohde.

Sekä arjen ongelmia että alkoholin aiheuttamia ongelmia yhdistää se, ettei niille esitetä todellista ratkaisua tai niin sanottua toivoa paremmasta. Koska kielteisten tunteiden ongelmaa ei onnistuta ratkaisemaan, alkoholin aiheuttamista ongelmista tulee uusi huoli, jota jälleen hukutetaan alkoholiin. Suhdetta alkoholiin kuvataan ristiriitaisena, tarttumisena *kaksiteräiseen miekkaan* (Kyykyssä 1995), mikä tuo esille, että hetkellinen unohdus ei ratkaise ongelmia. Alkoholinkäytön lopettamista ei kuitenkaan esitetä todennäköisenä, vaan kuvauksissa näyttäytyy traagisempi loppu ongelmille:

*Jos vain riippuvan jostain köyden nään
Kiedon kaulani ympäri köyden pään
Olenkohan uutenavuotena hengissä
Kun örisen jo jouluaattona kännissä*
(Jouluaattona kännissä, 1995)

Suomalaisen populaarikulttuurin kuvauksissa erityisesti miesten alkoholinkäyttöön liittyy usein tragedia ja jopa fatalistinen näkökulma (Oksanen 2011, 367). Yllä oleva kuvaus, jossa alkoholiongelma ja miehen muut ongelmat nähdään päättyvän kuolemaan, on siis suomalaisissa kulttuurikuvauksissa melko tyypillinen. Tämä sopii yhteen myös perinteisten suomalaisten alkoholikäsitysten kanssa: alkoholiongelmaan ajautuminen nähdään yksilöstä riippumattomana – esimerkiksi arjen ongelmien myötä – ja siitä selviäminen vaikeana, jollei mahdollisena (Apo 1999, 122).

Alkoholilla on siis ristiriitainen merkitys maskuliinisuudelle: toisaalta sillä lähestytään maskuliinisuuden ihannetta pyrkimällä tunnekontrolliin, mutta toisaalta kulutuksen muodostuminen ongelmaksi heikentää miehen mahdollisuutta saavuttaa ideaali. Esimerkiksi Arttu Salo (2013, 2, 74–75) on esittänyt alkoholia ja maskuliinisuutta metallimusiikissa tarkastelevassa pro gradu -tutkielmassaan, että syrjäytetyn, yhteiskunnan ulkopuolelle jääneen alkoholisoituneen miehen maskuliinisuus kuvastuu maskuliinisuuden ideaalista kaukaisena. Vaikka runsasta humalahakuisuutta pidetään yhteiskunnassa maskuliinisena määreenä, alkoholinkäytön kontrolloimaton luonne jättää miehet yhteiskunnan hyväksynnän ulkopuolelle ja heidät kuvataan yhteiskunnassa halveksuttujen piirteiden kautta: syrjäytettyinä, likaisina, muiden kustannuksella elävinä sekä aggressiivisinä. (Salo 2013, 74). Myös omista tuloksistani voi todeta, että sanoituksissa alkoholinkäytöllä tuotetaan kulttuurissa arvostettua maskuliinisuutta ja miehisyyttä, kunnes alkoholin kuvataan niin sanotusti ottavan miehestä vallan ja muuttuvan ongelmaksi.

Kielteisten tunteiden diskurssissa alkoholi kuvataan siis pakokeinona arjen ongelmista. Näin alkoholinkäytöllä myös uusinnetaan perinteistä maskuliinisuuskäsitystä, jossa mies näyttäytyy tunteitaan kontrolloivana. Mies ei kuitenkaan saavuta ihannetta, ja ongelmaksi kehittynyt alkoholinkäyttö vetää miestä yhä kauemmas käsitetystä ihannemaskuliinisuudesta: ongelma lisää itseinhoa ja häpeää, jonka myötä mies näyttäytyy itselleen ja yhteiskunnalle niin ikään heikkona ja sopimattomana maskuliinisuuden ideaaliin. Kielteisten tunteiden diskurssissa alkoholiongelmaa ei nähdä ratkaistavana, vaan ongelmien kuvataan loppuvan vasta kuolemaan.

5.1.2 Lähisuhdeongelmien diskurssi

Lähisuhteiden ja perheen aladiskurssissa alkoholinkäyttö kuvastuu ihmissuhdeongelmia synnyttävänä tekijänä. Alkoholi kuvataan miehen kielteisen käytöksen syynä, joka johtaa eriytymiseen perheestä ja läheisistä ihmissuhteista. Perheen kontekstissa noston esille myös miehen erilaisia rooleja esimerkiksi aviomiehenä ja isänä sekä sitä, miten alkoholinkäyttö sopii perheen rooleihin. Esimerkiksi Kyykyssä (1995) -kappaleessa miehen alkoholinkäytön vaikutusta perhesuhteeseen kuvataan seuraavasti:

Tulen ryömimällä eteiseen

Polvillani makuuhuoneeseen

Jos voisit rakastua uudelleen

Kodin ympäriltä juoneeseen

(Kyykyssä, 1995)

Miehen alkoholinkäyttö kuvastuu perhesuhteiden ongelmien aiheuttajana. Mies kuvataan toivottomana vastaamaan odotuksiin, jota ihmissuhde vaatii, ja sitä kautta myös menettäneensä asemansa parisuhteessa: ”*Jos voisit rakastua uudelleen / Kodin ympäriltä juoneeseen*” (Kyykyssä, 1995).

Perheen kontekstissa miehen alkoholinkäyttö ja humalakäyttäytyminen näyttää hävettävänä. Vaikka häpeää ei sanoiteta suoraan, on se nähtävissä esimerkiksi miehen suhtautumisessa humalakäytöksensä seurauksiin. Mies esimerkiksi käyttää kuvausta ”*örisevä sika*” (Sika joka osasi lentää siivillään, 1998) kuvatessaan humalakäyttäytymistään, minkä voi tulkita kuvaavan katumusta ja epäkorrektin käytöksen tiedostamista. Lisäksi mies kuvaa, ettei ”*enää kykene kuin mokaamaan*” (Kyykyssä 1995) – yrityksistä huolimatta mies kokee kohtaavansa vastoinkäymisiä toisensa jälkeen, ja alkoholiongelma näyttää yhtenä epäonnistumisista. Häpeää esiintyy myös perheenjäsenten suhtautumisessa miehen alkoholinkäyttöön:

*Kai sä odotat taas sydän syrjällään**Olenko mä jouluaattona kännissä**Ehkä vieraiden ilmeet sua hämmentää**Kun rintaliiveihin ujuttelen kämmentä**Sukulaisetkin pohtivat mielissään**Taasko se on jouluaattona kännissä*

(Jouluaattona kännissä, 1995)

Alkoholi siis näyttää miehen epäkorrektin, hävettävän käytöksen aiheuttajana. Perheenjäsenten reaktioita miehen alkoholinkäyttöön kuvataan epäilevinä tai pelokkaina, ja näin miehen humalakäytös näyttää ennalta-arvaamattomana. Alkoholinkäyttö kuvastuu hallitsemattomana ja jonain, joka ottaa miehestä vallan sen sijaan, että mies voisi hallita itseään tai humalakäytöstään. Räikeimmillään humalakäytöksen kuvataan johtavan parisuhdeväkivaltaan.

Loukkaava ja kielteinen käytös aiheuttaa lopulta perheestä eriytymisen. Tätä kuvataan esimerkiksi kappaleessa Soiva jouluyllätys (1990), jossa mies viettää joulun yksin alkoholia kuluttaen ja lopuksi sammuu joulupöytään:

Taas penkin päähän sammuen

Mä kaadun kuin joulukuusi

Kun illan yksin vietin

Nyt syitä mietin tarkemmin

(Soiva jouluyllätys, 1990)

Viettämällä joulun perheen sijaan yksin alkoholia kuluttaen mies rikkoo perhejouluun asetettuja kulttuurisia odotuksia ja näin ollen myös rooliaan perheessä. Alkoholi näyttäytyy perhejouluun pilaajana. Niinpä sen lisäksi, että alkoholi kuvastuu miehen ongelmien aiheuttajana, näyttäytyy se perheen kontekstissa myös kielteisenä vaikutuksena perheenjäsenten elämälle. Lasten kokemusta vanhempien alkoholinkäyttöön kuvataan seuraavasti:

Voitte juopotella keskenänne

Kysyä vaikka itseltänne

Miksi me näytimme katkerilta

Kun on lattialla lahjasukset katkenneet

Ja oksennukset riippuvat rinnuksilta

(Jouluksi mummolaan, 1990)

Vaikka kuvauksista voi tulkita miehen sopimattomuutta perheen asettamiin rooleihin, voi niistä myös muodostaa käsityksen siitä, mikä nähdään sopivana mallina isälle. Katkelmissa kuvastuu käsitys isämallista, jossa isä on etäinen ja tämän päätehtävä on taata perheelle elanto. Uudempaa käsitystä niin sanotusti hoivaisyydestä sanoituksista ei ole havaittavissa: mies ei kuvastu tunteistaan puhuvana, eikä esimerkiksi lähisuhteista löydy ymmärrystä miehen alkoholinkäytölle, vaan ongelma näyttäytyy yksin miehen ratkaistavana. Miehen suhdetta lapsiin ei ylipäätään tuoda esille vaan käsitys miehestä isänä on lähinnä kaukainen.

Vaikka alkoholi kuvataan sanoituksissa erityisesti lapsiperheeseen sopimattomana, ei se välttämättä itsessään ole uhka miehisyydelle, sillä on todettu, että runsaskin alkoholinkäyttö voi toistaa yhteiskunnan maskuliinisia ihanteita (Salo 2021, 13; Itäpuisto & Grönfors 2004). Myös perinteinen, runsas ja humalahakuinen juominen voidaan nähdä jossain määrin oikeanlaisen isyyteen sopivana (Salo 2021, 51). Sanoituksissa kuitenkin kuvastuu se, että alkoholiongelma on estänyt miehen mahdollisuutta toteuttaa niin sanottua kulttuurista tehtävänsä perheen elättäjänä, sillä sanoituksissa toistuu kuvauksia taloudellisista ongelmista ja rahan kuluttamisesta ensisijaisesti alkoholiin. Aiempien tutkimusten mukaan alkoholiongelmat eivät

sovi yhteiskunnassa oikeanlaisena pidettyyn isyyteen (Kosonen 2011, 678; Itäpuisto & Grönfors 2004) eivätkä miehisyyteen (Salo 2021, 45–46). Näin voikin todeta, että ongelmallisen alkoholinkäytön takia sanoitusten miehet kuvastuvat epäonnistuneina toteuttamaan perinteistä isämallia ja maskuliinisuuden ihannetta.

Diskurssin kuvaukset sopivat yhteen perinteisestä alkoholiongelmaisesta isästä, jonka näkyminen suomalaisissa kulttuurituotteissa on tyypillinen. Isäkuva vastaa suomalaisen kulttuurin stereotyyppiä väkivaltaisesta, humalassa rähinöivästä isästä. (Itäpuisto & Grönfors 2004, 139.) Alkoholiksi näyttäytyy ensisijaisesti ongelmien aiheuttajana, joka tekee miehestä niin sanotusti huonon tai rooliinsa sopimattoman isän ja puolison. Näin alkoholinkäyttö myös kuvastuu ikään kuin voimana, joka ottaa miehestä vallan. Alkoholiksi esitetään ongelmien, häpeän ja konfliktien aiheuttajana sekä miehelle itselleen että tämän läheisille. Sanoituksissa ongelmaksi äitynyt alkoholinkulutus myös kuvataan heikentävän miehen maskuliinisuutta ja sopivuutta perinteiseen perheen elättäjän isyysmalliin.

5.2 Mielihyvädiskurssi

Mielihyvädiskurssin alla alkoholi näyttäytyy mielihyvän, juhlimisen ja vapauden kuvauksina. Humala yhdistetään juhlaan, nautintoon ja nuoruuteen. Alkoholiksi kulutetaan rellestäen ja vaikka siihen voi liittyä sosiaalisesti epäkorrektina pidettyä käytöstä, nähdään se jollain tapaa myös hyväksyttävänä tai ainakin ymmärrettävänä humalakäytöksenä. Vaikka alkoholinkäyttö yhdistyy mielihyvän hakemiseen, ei sitä siis välttämättä kuvata myönteisessä valossa vaan humalarellestämisen sosiaalinen epäkorrektius kuvastuu kappaleissa. Ero ongelmakäyttödiskurssiin tulee kuitenkin nimenomaan siinä, ettei näiden kuvausten voi katsoa suoranaisesti kuvaavan ongelmaa alkoholinkäytössä. Humalassa riehuminen, rellestäminen ja rajukin juhliminen nähdään tapana hakea mielihyvää ja myönteisiä kokemuksia alkoholin kautta, mutta esimerkiksi kielteiset lieveilmiöt yksilön elämälle tai alkoholinkäytön haitallinen toistuvuus ei ilmene suuristakaan kulutusmääristä huolimatta. Olen nimennyt mielihyvädiskurssin alle kaksi aladiskurssia: menetetyn nuoruuden diskurssi sekä estottomuusdiskurssi.

5.2.1 Menetetyn nuoruuden diskurssi

Useissa kappaleissa humala ja erityisesti ensimmäiset alkoholikokemukset kuvataan euforisina, korvaamattomina hetkinä, joita kappaleiden mies muistelee kaihoisesti. Alkoholiksi yhdistetään muun muassa nuoruuden vapautteen, rajattomiin mahdollisuuksiin ja huolettomuuteen. Itkisitkö

onnesta (1995) -kappaleessa nykytilanteeseensa tyytymätön mies muistelee nuoruusvuosiaan ja kuvaa seuraavasti:

Kovin helposti ei kiinni saa

Sitä kadonnutta nuoruutta

Ja mieletöntä fiilistä

Kun on ensikertaa kännissä

(Itkisitkö onnesta, 1995)

Alkoholi liitetään näin ollen ylipäätään nuoruuteen ja johonkin, jota kappaleen jo keski-ikäistyneen mieshahmon on vaikea enää todellisuudessa saavuttaa. Koska kappaleiden mieshahmot ovat usein keski-ikäisen kynnyksellä tai sen ylittäneitä, on humalan ja nuoruuden yhteys kuvattakin usein juuri nostalgisena ja haavemaisena. Nuoruusnostalgia tuovat myös esille miehen tyytymättömyyttä nykyiseen elämäänsä, mikä voi sisältää pettymystä omaan asemaansa maskuliinisena yksilönä. Esimerkiksi Itkisitkö onnesta (1995) -kappaleen mies kokee riittämättömyyttä aikuiselämänsä tavallisuuteen ja rooliinsa parisuhteessaan:

Itkisitkö onnesta

Jos panisin sua kunnolla

Kun väität etten uskalla

Enää ajaa silmät ummessa

(Itkisitkö onnesta, 1995)

Mieshenkilön uskaltamattomuus ajaa ”silmät ummessa” viittaa kappaleessa siihen, että tämänhetkinen elämä näyttäytyy tavanomaisena ja kyllästyttävänä, ja siitä puuttuu nuoruuden ja tuoreen parisuhteen jännitys. Humala ja seksuaalisuus yhdistyvät näin ollen myös maskuliinisuuden käsityksiin: sekä alkoholi että seksuaalisuus nähdään nuoruuden kuvastajina.

Tulkitsen myös nuoruusnostalgiaan liittyvän alkoholinkäytön tuottavan käsityksiä maskuliinisuudesta. Nuoruuteen on liitettävissä käsityksiä esimerkiksi valinnanvapaudesta, mahdollisuuksista ja uutuudesta. Traditionaaliseen maskuliinisuuteen voidaan katsoa kuuluvan mielikuva riskinotosta, jääräpäisyydestä ja aggressiivisuudesta (Simonen 2012, 386) – näin ihannemies näyttäytyy näin ikään kuin villinä ja vapaana heittäytyjänä, mikä voitaneen yhdistää myös nuoruuden rellestykseen ja rajojen rikkomiseen. Vastapainona nuoruuden huolettomuudelle katkelmien keski-ikäiset miehet kuvastuvat elämäntilanteisiinsa jumittuneina ja aikuisuuden harmauteen tyytymättöminä, ja usein kuvauksissa yhdistyvät esimerkiksi

parisuhdevaikeudet, taloudelliset ongelmat tai tyytymättömyys arjen tavanomaisuuteen. Niinpä kaipuu nuoruuden uutuuteen kuvastaa myös toiveita uusista mahdollisuuksista. Nykyhetkessään mies on epäonnistunut saavuttamaan maskuliinisuuden ideaalia, joten hän haikailee nuoruuteen, jossa on villi ja vapaa toteuttamaan maskuliinisuuttaan.

Ihannemaskuliinisuus näyttäytyy myös kuvausten seksuaalisessa puolessa: nuoruuden alkoholintäyteisiä seksuaalisia kokemuksia kaivataan, kun taas nykyisessä elämässään mies on jumiutunut parisuhteeseen, jossa tämän seksuaalista kyvykkyyttä ei arvosteta. Humalaisten seksuaalisten kokemusten synnyttämää tunnetta myös suoraan verrataan ensihumalan tunteeseen: ” *Himokkaina huulet taas kun huuliin painautuu / On kuin ensimmäistä kertaa tempaisisi kännin* ” (Köyhän miehen Danny, 1991).

Alkoholinkäyttö kuvastuu siis tapana tavoitella ja muistella nuoruuden kokemuksia. Lisäksi aikuisiän humalakäyttäytymiseen liittyy käsityksiä niin sanotusti poikamaisesta, huolettomasta käyttäytymisestä tai ainakin sen tavoittelemisesta. Yhdessä humalahakuisesti juhlivia miehiä esimerkiksi ”pojittelaa” (Pojat tanssimaan, 1981), mikä luo mielikuvan ikään kuin veijarimaisen viattomasta käytöksestä, vaikka humalakäytöksen kuvaus onkin samanaikaisesti villiä ja jopa häiriötä aiheuttavaa.

Menetetyn nuoruuden diskurssissa sanoitusten miehet pyrkivät alkoholinkäytöllään saavuttamaan nuoruuden kokemuksia, jotka keski-ikäisille mieshahmoilla kuvastuvat kaukaisina ja todellisuudessa tavoittamattomina. Ensimmäinen humalakokemus kuvataan sanoituksissa euforisena ja korvaamattomana hetkenä, jonka tunnekokemusta kaivataan. Nuoruuden haikaileminen tuo esiin myös maskuliinisuuskäsityksiä. Sanoituksissa ihannemies kuvastuu villinä, vapaana ja rohkeana heittäytyjänä, kun taas todellisuudessa mies kokee elämänsä harmaana ja tavanomaisena. Näin alkoholinkäytöllä myös tuotetaan maskuliinisuutta.

5.2.2 Estottomuusdiskurssi

Humalakäyttäytymisen kuvaukset ovat keskittyvät useissa kappaleissa runsaaseen alkoholinkäyttöön, juhlimiseen ja sitä kautta estojen poistumiseen. Alkoholi näyttäytyy juhlimiselle keskeisenä elementtinä ja humalakäyttäytyminen muista ihmisistä tai kielteisen huomion herättämisestä piittaamattomana. Estottomuusdiskurssi tuo myös kenties selkeimmin esille alkoholinkäytön tavanomaisuuden tai arkisuuden ominaisuuteen: alkoholia ei käytetä erityisen hienostuneesti tai juhlavasti vaan hyvinkin yksinkertaisissa tai tavanomaisissa ympäristöissä kuten Tallinnan risteilylaivalla ja pubeissa. Alkoholi kuvataan niin sanotusti

tavallisten, työväenluokan miesten juhlimisen keskeisenä piirteenä. Esimerkiksi Tallinnan laivalla (2002) kappaleessa juhlintaa kuvataan seuraavasti:

*Paratiisi on Tallinnan laivalla
Sieltä raahataan suurella vaivalla
Kori tolkulla kaljaa ja koskista
Ja ei hävetä yhtään*
(Tallinnan laivalla, 2002)

Alkoholikulttuurin tavanomaisuutta ja yhteyttä nimenomaan suomalaiseen identiteettiin kuvastaa oluen ja Koskenkorva-viinan nostaminen keskeisiksi Tallinnan laivalta tuotaviksi juomiksi. Laiva esitetään ”paratiisina”, jossa juhlimista kuvataan rellestävällä tavalla:

*Ei mua kiinni saa
Ne laivalla järjestyksestä vastaavat kaverit
Kaikki tanssimaan
Kun meno on viltimmillään kuin tanssisi tiikeri*
(Tallinnan laivalla, 2002)

Humalakäyttäytyminen näyttäytyy järjestyssääntöjä rikkovana ja häiriötä aiheuttavana. Tästä huolimatta sitä ei nähdä kielteisenä vaan päinvastoin: häpeää ei koeta. Risteilylaivan kontekstissa alkoholinkäyttö voi liittyä esimerkiksi lomailuun ja siihen kuuluvaan vapauteen velvollisuuksista ja näin ollen myös tarpeesta käyttäytyä erilaisella tavalla – rietas humalakäyttäytyminen nähdään alkoholikulttuuriin kuuluvana. Kappaleet toistavat käsitystä suomalaisen alkoholikulttuurin perinteisestä mieshahmosta, joka kuluttaa alkoholia julkisesti suuria määriä ja kestää kovaakin humalatilaa (Simonen 2012, 386–387).

Keskeistä on myös se, että sanoitusten mieshahmot irrottautuvat estoistaan vasta runsaassa humalassa. Pojat tanssimaan (1981) kappaleessa miesten humalakäytös kuvataan seuraavasti:

*Askeleiden mukaan ei tanssi enää kukaan
Kun rytmi meidät villitsee
Jos hiukan vielä juovun vaatteistani luovun
Ja kaverit mua hillitsee*
(Pojat tanssimaan, 1981)

Katkelmasta kuvastuu stereotyyppinen käsitys miehistä, jotka eivät suostu heittäytymään tanssilattialle ennen kovaa humalaa. Samalla siinä sivutaan hyväksytyin ja liian irrottelevan humalakäyttäytymisen rajaa: niin sanotusti liian humalassa mieshahmon käytös menee yli sosiaalisen hyväksynnän, ja ”*kaverit hillitsee*” käytöstä.

Alkoholinkäyttö kuvastuu myös seksuaalisen estottomuuden mahdollistajana. Näin kuvauksien miehet myös toteuttavat tietynlaisia maskuliinisia, heteroseksuaalisia fantasioitaan. Naisten vaaniminen ”*pedon elkein*” (Melkein vieraisa, 2000) tai lemmiskely auton takapenkillä baari-illan jälkeen (Ihan tavalliset tennissukat, 2000) luovat mielikuvaa siitä, että päihtyneenä mies näkee itsensä seksuaalisesti voimakkaana ja ihannemaskuliinisuutta lähentelevänä, vaikka todellisuus olisikin toisenlainen – kuten Ihan tavalliset tennissukat (2000) -kappaleen kamalanhajuisena kuvattu humalainen mies.

Estottomuusdiskurssissa alkoholinkäytöllä pyritään hyvään humalaan, juhlatunnelmaan ja sitä kautta muista piittaamattomaan rellestykseen. Arkiset sosiaaliset normit väistyvät tieltä ja juhlan kontekstissa raju, julkinen ja huomiota herättävä humala kuvastuu hyväksyttynä tavoitteena. Näin sanoitusten miehet myös ylläpitävät maskuliinisuuttaan alkoholinkäytöllä, sillä kovan humalan kestäminen ja julkinen rellestäminen kuvataan miehisyttä kohottavana. Estottomuus kuvastuu myös seksuaalisten estojen vapautumisessa, ja alkoholintäyteiset seksuaaliset kokemukset toteuttavat miehen fantasioita ja tavoitetta saavuttaa maskuliinisuuden ihanne.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut miesten alkoholinkäyttöä ja siihen liittyvää maskuliinisuutta Gösta Sundqvistin lyriikoissa. Olen muodostanut yhteensä kaksi päädiskurssia ja neljä aladiskurssia, jotka tuovat esille, millaista kuvaa alkoholinkäytöstä sanoituksissa luodaan. Vaikka diskurssit ja erityisesti ylädiskurssit eroavat toisistaan, yhdistää kaikkia diskursseja se, että alkoholinkäyttö esitetään humalahakuisena. Diskursseissa alkoholinkäyttö uusintaa, ylläpitää tai ainakin kuvastaa maskuliinisuuskäsityksiä, ja alkoholinkäyttötapoihin kuuluu maskuliinisia ominaisuuksia jo itsessään. Maskuliiniset ihanteet näyttävät tavoitteena tai haaveena, jota mieshahmot eivät onnistu saavuttamaan. Alkoholinkäytön ja maskuliinisuuden yhteydelle esitetään diskurssien välillä eriäviä merkityksiä.

Ongelmakäyttödiskurssin alla alkoholi kuvataan sekä miesten ongelmien aiheuttajana että pyrkimyksenä ratkaista tai käsitellä ongelmia. Kielteisten tunteiden diskurssi luo kuvaa alkoholista pyrkimyksenä paeta arjen ongelmia sen sijaan, että tunteita kohdattaisiin tai niitä pyrittäisiin käsittelemään. Näin kuvaukset myös kuvastavat maskuliinisuuskäsitystä, jossa miehen tunteet ovat tiiviisti kontrolloituja. Alkoholinkäyttö ei kuitenkaan ratkaise miesten ongelmia vaan näyttäytyy myös niiden aiheuttajana: alkoholi synnyttää uusia murheita, ja ongelmakäyttö luo alkoholiin pakonomaisen pahan olon kierteen. Analyysini tulokset rinnastuvat esimerkiksi Atte Oksasen (2011) tuloksiin, joissa metallimusiikin kuvauksissa alkoholi kuvastuu ongelmien aiheuttajana, jolle ei ole löydettävissä ratkaisua. Traagisimmillaan alkoholinkäytön esitetään päättyvän vasta miehen kuolemaan. Tällaiset kuvaukset ovat suomalaisissa populaarikulttuurin tuotoksissa melko tyypillisiä tapoja ikään kuin varoittaa alkoholin vaaroista, mutta samalla ne uusintavat kielteistä narratiivia, jossa toipumista ei nähdä mahdollisena (Oksanen 2011, 367).

Lähisuhdeongelmien diskurssi tuo esille alkoholin vaikutuksia miehen perhesuhteisiin ja läheisten elämään. Alkoholi kuvataan lähisuhdeongelmien aiheuttajana ja syynä miehen etääntymiselle perheestään. Se kuvastuu myös yhteydessä miehen yksinäisyyteen. Vaikka alkoholinkäyttö ei itsessään ole isyyteen sopimatonta, esitetään miehen alkoholinkäyttö ongelmallisena ja näin myös isän rooliin sopimattomana. Alkoholiongelma estää miestä toimimasta perinteisen isämällin mukaisesti perheen elättäjänä ja näin mies ei saavuta tältä oletettua kulttuurista isän roolia.

Ongelmakäytön kuvauksissa alkoholiongelma siis näyttäytyy jonain, johon miehen on vaikea tai mahdoton vaikuttaa. Näkemys vaikuttaa yhdenmukaiselta perinteisten kansanomaisten uskomusten kanssa, joissa alkoholiongelmaan ajaututaan, ja mies päätyy alkoholin riepottelemaksi (Apo 1999, 122). Tällöin vastuu ongelmasta jää miehelle itselleen ja toipuminen kuvastuu epätodennäköisenä. Käsitys ylläpitää mielikuvaa, jossa miehen täytyy pärjätä omin neuvoin.

Mielihyvädiskurssin alla alkoholi näyttäytyy myönteisemmässä valossa tai ainakin sen merkitys mieshahmoille kuvastuu enemmän viattomana pyrkimyksenä mielihyvään ja niin sanotusti hyvään humalaan kuin varsinaisesti ongelmakäyttöön viittaavana kulutuksena. Menetetyn nuoruuden diskurssissa alkoholi rinnastuu nuoruuteen, uutuuteen ja rajattomiin mahdollisuuksiin. Alkoholinkäytöstä luotu kuva korostaa alkoholinkäyttöä pyrkimyksenä tavoitella nuoruuden tunnekokemuksia ja saavuttaa nuoruuden mahdollistama vapaus.

Maskuliinisuuden ihanne kuvastuu villinä, vapaana ja seksuaalisesti riettaana miehenä, ja tätä mallia elämäänsä tyytymättömät sanoitusten mieshahmot eivät onnistu saavuttamaan. Alkoholilla pyritään näin saavuttaa nuoruuden tunnekokemuksia sekä siten saada kiinni maskuliinisuuden ihanteen kokemisesta.

Erityisesti estottomuusdiskurssissa miesten rellestävä ja runsas alkoholinkäyttö kuvataan ikään kuin normina ja tavanomaisena käytöksenä humalan kontekstissa. Juhla, rellestys ja humala yhdistyvät niin, että tilanteessa vaikuttaa olevan omat sosiaaliset norminsa. Sanoitukset kuvastavat kulttuurista narratiivia, jossa miehen julkinen ja kova humala kuvastuu itsestään selvänä ja jopa oletettuna (Simonen 2012, 386–387). Kuvaukset esittävät perinteistä mallia, jossa alkoholinkäytön ympärillä muodostuvat ikään kuin omat norminsa ja oletuksensa sopivalle käyttäytymiselle (Apo 1999, 122).

Monet analyysissa esittämäni alkoholinkäyttötavat sekä niihin liittyvät käsitykset maskuliinisuudesta liittyvät traditionaalisiin käsityksiin alkoholikulttuurista ja mieheydestä. Kuten Sundqvistin sanoitusten maskuliinisia representaatioita tarkastellut Maaret Launis (2017) kuvaa pro gradu -tutkielmassaan, myös omassa analyysissäni Sundqvistin luomat mieshahmot vaikuttavat tavoittelevan hegemonisen maskuliinisuuden ihannekäsitystä kuitenkin koskaan saavuttamatta sitä. Ihanteen saavuttamaton luonne onkin jo käsitteellisesti hegemoniselle maskuliinisuudelle tyypillistä (Jokinen 2010, 132). Vaikka analyysissäni toistuu stereotyyppisiä käsityksiä mieshahmoista, kuten runsaasti ja humalahakuisesti alkoholia käyttävä mies, näyttäytyvät maskuliiniset ihanteet useimmin kappaleiden miehille kaukaisina tavoitteina tai unelmina. Alkoholilla pyritään toisaalta tuottamaan maskuliinisuutta ja tavoittelemaan ihannetta, mutta ristiriita syntyy siitä, kun alkoholinkäyttö muuttuu ongelmalliseksi ja alkaa estää ihanteen saavuttamista. Alkoholinkäytöllä siis ensinnäkin tuotetaan ja ylläpidetään maskuliinisuuksia sekä pyritään saavuttamaan jonkinlaista miehuuden ihannetta, mutta toisaalta se myös estää maskuliinisuusihanteiden saavuttamista.

Kun tarkastellaan sanoitusten sopimista nyky-yhteiskuntaan ja nykyisiin alkoholiasenteisiin, on kuitenkin hyvä huomioida myös aineistoni ajallinen sijoittuminen. Voi pohtia, ovatko tällaiset perinteiset käsitykset vain aikansa tuote, vai kuvastavatko ne vielä jotain keskeistä myös 2020-luvun alkoholinkäyttötavoista. On esimerkiksi esitetty, että maskuliinisuutta voidaan nykyisten miesihanteiden mukaan tuottaa myös kieltäytymisestä alkoholista: humalajuomisen rinnalle ihanteeksi on noussut menestynyt, itseään kontrolloiva mies, joka ei tarvitse alkoholia maskuliinisuuden korostamiseen (Holmila 2001, 56). Lisäksi maskuliinisuuskäsitteen kritiikki

asettaa kyseenalaiseksi koko asetelmani tarkastella alkoholinkäyttöä käsitteen varjolla. On mahdollista kysyä, uusintaako koko analyysini hegemonista maskuliinisuutta ja rajoittavia miesihanteita sen sijaan, että valottaisin jotain keskeistä alkoholia käsittelevistä kulttuurisista kuvauksista.

Esitän kuitenkin, että sekä perinteiset asenteet liittyen alkoholinkäyttöön että alkoholinkäyttötapojen maskuliinisiin juuriin vaikuttavat yhä. Esimerkiksi Oksasen (2011, 367) mukaan erityisesti tragediaan pohjaava käsitys alkoholiongelmasta on jo muodostunut Suomessa vahvaksi kulttuuriseksi narratiiviksi, jossa toipumisen mahdollisuus nähdään heikkona. Kun huomioi esimerkiksi tilastot miesten alkoholiongelmista ja alkoholiin liittyvistä haitoista, on narratiivilla myös uhkansa: kulttuuriset kuvaukset voivat vaikuttaa konkreettisesti käsityksiin esimerkiksi toipumisesta tai hoitoon hakeutumisesta (Oksanen 2011, 367–368).

Myös Gösta Sundqvistin sanoitusten kuolematon luonne ja jatkuva suosio kuvastaa mielestäni sitä, että sanoituksissa on yhä jotain, joka kertoo keskeisesti suomalaisesta kulttuurista ja mielenmaisemasta. Sundqvistin sanoitukset voivatkin vedota kuuntelijoihin vuosi toisensa jälkeen juuri siksi, että ne pohjaavat kulttuurissa vallalla oleviin käsityksiin ja asenteisiin, joihin myös sanoitusten ymmärrettävyys perustuu. Vaikka voikin pohtia, uusintavatko kuvaukset esittämiään kulttuurisia ajatusmalleja, voivat ne myös paljastaa jotain keskeistä tavoistamme käsittää suomalaista alkoholikulttuuria. Muun muassa Mikko Vuoristo (2011, 102) on Sundqvistin sanoitusten humoristisuutta käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan esittänyt, että sanoituksissa kuvataan inhimillisiä, epätäydellisiä ihmisiä, joiden kohtalot herättävät kuuntelijassa myötämielisyyttä ja empatiaa. Sanoitusten on myös kuvattu tuoneen huomiota ihmisryhmille, jotka ovat rock-lyriikassa jääneet marginaaliin (Lahtinen 2006, 173–174). Koska sanoitukset eivät syyllistä tai kritisoi ihmisiä epäonnistakaan kohtaloistaan (Forss 2022), ne tuovat valoon nimenomaan niitä usein yksilöstä riippumattomiakin seikkoja, jotka voivat vaikuttaa miesten elämään.

Vaikka alkoholinkäyttötavat ja -asenteet ovat muutoksessa, ei alkoholikulttuurin maskuliinisten juurien vaikutusta voi mielestäni kieltää. Analyysini pohjalta voi todeta, että Gösta Sundqvistin sanoitukset paljastavat tavanomaisiksi ja arkiseksi muodostuneita tapoja ajatella miehistä ja alkoholinkäytöstä. Ne luovat alkoholinkäytöstä kuvaa, jossa se määrittää, uusintaa ja tuottaa maskuliinisuutta ja miehisyttä. Näin sanoitukset tuovat esille, miten alkoholinkäytön kulttuuriset käsitykset voivat vaikuttaa tapoihin, joilla miehet ongelmineen ymmärretään ja kohdataan jokapäiväisessä elämässä.

LÄHTEET

Ahlström, Salme (2000) Vertaileva tutkimusprojekti sukupuolten suhteista ja alkoholista. *Yhteiskuntapolitiikka* 65:5, 447–449.

Aho, Marko (2002) *Iskelmäkuninkaan tuho. Suomi-iskelmän sortuvat tähdet ja myyttinen sankaruus*. Tampere: Tampere University Press.

Apo, Satu (2001) *Viinan voima: näkökulmia suomalaisten kansanomaiseen alkoholiajatteluun ja -kulttuuriin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Apo, Satu (1999) *Alkoholi ja kulttuuriset tunteet*. Teoksessa Satu Näre (toim.) *Tunteiden sosiologiaa II: Historiaa ja säätelyä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Connell, Raewyn (1987) *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Stanford, California: Stanford University Press.

Connell, Raewyn (1995) *Masculinities*. London: Routledge.

Connell, Raewyn & Carrigan, Tim & John, Lee (1985) *Towards a New Sociology of Masculinity*. *Theory and Society* 14:5, 551–604.

Forss, Timo-Kalevi (2022) *Leevi and the Leavings. Hittitehtaan tarina*. Helsinki: Otava.

Holmila, Marja (2001) *Perhe, päihteet ja sukupuoli*. *Yhteiskuntapolitiikka* 66:1, 55–62.

Härkönen, Janne & Karlsson, Thomas (2018) *Miten suhtautuminen alkoholiin on muuttunut?* Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius. (toim.) *Näin Suomi juo: suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 193–204.

Härkönen, Janne & Warpenius Katariina & Mäkelä, Pia (2018) *Miten paljon alkoholinkäyttäjät ovat kokeneet haittoja omasta juomisestaan?* Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius. (toim.)

Näin Suomi juo: suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 49–58.

Itäpuisto, Maritta & Grönfors, Martti (2004) Teoksessa Vilma Hänninen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) Muuttuuko ihminen? Tampere: Tampere University Press.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arto & Ahlbäck, Anders & Kinnarinen, Kirsi (2012) Näkymätön sukupuoli näkyväksi. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tampere: Tampere University Press, 171–185.

Jokinen, Arto (2000) Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri.

Jokinen, Arto (1999) Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 15–51.

Jokinen, Arto (2010) Kriittinen miestutkimus. Teoksessa Tuula Juvonen, Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi (toim). Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 128–138.

Jokinen, Arto. (2003a) Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Tampere University Press, 7–31.

Jokinen, Arto (2003b) Vallan syrjässä vaan ei sivussa. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Tampere University Press, 238–246.

Karlsson, Thomas (2018) Mitä tilastot kertovat suomalaisten alkoholinkäytöstä ja sen haitoista? Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius. (toim.) Näin Suomi juo: suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 15–26.

Kosonen, Ulla (2011) Päihdeongelmaisten miesten tarinoita isyydestä. Yhteiskuntapolitiikka 76:6, 678–686.

Lahtinen, Toni (2006) Sika joka osasi lentää. Karnevalistinen groteski Gösta Sundqvistin sanoituksissa. Teoksessa Toni Lahtinen & Markku Lehtimäki (toim.) Ääniä äänien takaa. Tulkintoja rock-lyriikasta. Tampere: Tampere University Press, 169–198.

Launis, Maaret (2017) ”Tosimiehen mittainen, vaikka millä mittaan sen?” Sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatioita Leevi & the Leavings -yhtyeen lyriikoissa. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Lintonen, Tomi & Mäkelä, Pia (2018) Kuinka suuri osa juomisesta on alkoholin riskikäyttöä? Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius. (toim.) Näin Suomi juo: suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 39–48.

Mustonen Heli & Mäkelä Pia & Metso Leena & Simpura, Jussi (2001) Muutokset suomalaisten juomatavoissa: Toiveet ja todellisuus. Yhteiskuntapolitiikka 66:3, 265–276.

Mäkelä, Pia (2018) Miten käyttötavat ovat muuttuneet? Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius. (toim.) Näin Suomi juo: suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 26–38.

Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Huhtanen, Petri (2009) Suomalaisten alkoholinkäyttötapojen muutokset 2000-luvun alussa. Yhteiskuntapolitiikka 74:3, 268–289.

Oksanen, Arttu (2011) Drinking to Death: Traditional Masculinity, Alcohol and Shame in Finnish Metal Lyrics. Nordic studies on alcohol and drugs 28, 357–374.

Partanen, Juha (1992) Herooinen juominen, myyttinen humala ja suomalainen viinapää. Alkoholipolitiikka 57:6, 377–383.

Peltonen, Matti (1988) Viinapäästä kolerakauhuun. Helsinki: Hanki ja jää.

Salo, Arttu (2021) Naama ruttuun muualla, kotona kohtuudella: Isien alkoholinkäytön kulttuurinen moraalikoodisto ja isille sallitut alkoholinkäytön tavat. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Salo, Arttu (2019) Neuvottelua isien alkoholinkäytön kulttuurisista normeista. Tapaustutkimus (isä)miesten verkkokeskustelusta. Yhteiskuntapolitiikka 84:5–6, 504–515.

Salo, Arttu (2017) Isien alkoholinkäytön kulttuurisia jäsenyyksiä Isäasentoja- ja Isipappaluusteosten valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82:6, 641–650.

Salo, Arttu (2013) “Kuoleman kusinen enkeli” Miesten alkoholinkäytön maskuliiniset representaatiot tutkimuskirjallisuudessa ja Rytmihäiriön musiikissa. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Simonen, Jenni (2013) Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat? – Kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Simonen, Jenni (2012) Miehet ja alkoholi. Ikä, koulutustausta ja juomisen maskuliinisuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 77:4, 386–402.

Sipilä, Jorma (1994) Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.) *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 17–33.

Soilevuo Grønnerød, Jarna (2008) Kriittinen miestutkimus, maskuliinisuus ja miehen kategoria: Nuorten rokkarimiesten sukupuoli. Teoksessa Kai Åberg & Lotta Skaffari (toim.) *Moniääninen mies. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen musiikissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 15–53.

Tampereen yliopisto. Hyvä tieteellinen käytäntö. Ihmiseen kohdistuva tutkimus. <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede/hyva-tieteellinen-kaytanta#expander-trigger--360ba635-29ce-4638-a862-0cb97643469c> Viitattu 19.4.2022

Thombs, Dennis L., & Osborn, Cynthia J. (2019) *Introduction to Addictive Behaviors*. New York: The Guilford Press.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Viitattu 19.4.2022

Vuoristo, Mikko (2010) Huumorin keinot Leevi and the Leavings -yhtyeen Gösta Sundqvistin sanoituksissa. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Wessels, Hans (2003) ”Let’s all meet up in the year 2000” Moni-ilmeinen mieheys ja pop-musiikki. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Yhdestä Puusta. Maskulaarisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Tampere University Press.

Åberg, Kai & Skaffari, Lotta (2008) Moninaiset äännet – alkusointuja. Teoksessa Kai Åberg & Lotta Skaffari (toim.) Moniääninen mies. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen musiikissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 7–14.

LIITE 1. AINEISTO

Gösta Sundqvist (1981) Pojat tanssimaan. Albumissa Leevi and the Leavings: Mies joka toi rock ‘n’ rollin Suomeen. Black Label Series (Johanna).

Gösta Sundqvist (1980) Ei se tyttö tule takaisin. Albumissa Leevi and the Leavings: Suuteleminen kielletty. Black Label Series (Johanna).

Gösta Sundqvist (1986) Pohjois-Karjala. Albumissa Leevi and the Leavings: Perjantai 14. päivä. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1989) Unelmia ja toimistohommia. Albumissa Leevi and the Leavings: Musiikkiluokka. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1990) Soiva jouluyllätys. Albumissa Leevi and the Leavings: Varasteleva joulupukki. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1990) Jouluksi mummolaan. Albumissa Leevi and the Leavings: Varasteleva joulupukki. Pyramid Musiikki. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1991) Köyhän miehen Danny. Albumissa Leevi and the Leavings: Raparperitaivas. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1995) Jouluaattona kännissä. Albumissa Leevi and the Leavings: Rakkauden planeetta. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1995) Itkisitkö onnesta. Albumissa Leevi and the Leavings: Rakkauden planeetta. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1995) Kyykyssä. Albumissa Leevi and the Leavings: Rakkauden planeetta. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1996) Västerås. Albumissa Leevi and the Leavings: Käärmenäyttely. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (1998) Sika joka osasi lentää siivillään. Albumissa Leevi and the Leavings: Kerran elämässä. Johanna Kustannus.

Gösta Sundqvist (1998) Voit olla huoleti, Gloria. Albumissa Leevi and the Leavings: Kerran elämässä. Johanna Kustannus.

Gösta Sundqvist (2000) Ihan tavalliset tennissukat. Albumissa Leevi and the Leavings: Bulebule. Johanna Kustannus.

Gösta Sundqvist (2000) Melkein vieraisa. Albumissa Leevi and the Leavings: Bulebule. Johanna Kustannus

Gösta Sundqvist (2000) Hey come on (ei voi mitään). Albumissa Leevi and the Leavings: Bulebule. Johanna Kustannus.

Gösta Sundqvist (2002) Mitä sä meinaat. Albumissa Leevi and the Leavings: Onnen avaimet. Pyramid Musiikki.

Gösta Sundqvist (2002) Tallinnan laivalla. Albumissa Leevi and the Leavings: Onnen avaimet. Pyramid Musiikki.